

1

שאלות ותשובות

# חכם צבי

מאת מורנו ורבנו גאון ישראל וקדושו

כמוה"ר צבי אשכנזי זצ"ל

אב"ד ור"מ

אמשטרדם הגדולה ק"ק אשכנזים

כפי שהדפיסם רבנו בחיים חיותו בשנת תע"ב

עם הוספות והשלמות מכת"י

מראה מקומות, ציונים ומפתחות



## ליקוטי הערות

הגהות והערות

מספרי גדולי הדורות ומכת"י שדגו בדברי החכם צבי



## כרך ראשון

מפעל חכם צבי

בהוצאת מכון "דובב מישרים"

הוצאה מחודשת • ירושלים תשע"ה

זמני פסקי הלכה שזכרנו דירושאמי ולא כדלל. - (ח)  
(חזון קצתין האצאג ז' פצמיג אלפי חרם)



ועוד טעו החלמידים בהיהא [חלין ט' ע"א] דנשחטה  
הומרה וחלין ככל מידי דאפשר לחלות, כי היהא  
[שם מ"ט ע"א] דאינקוב ריאה היכא דמתמשש ידא דעצמא,  
והיהא [שם ט' ע"א] דזאב שנטל בני מעיים והחזירם כשהן  
נקובים דכשרה ואפילו שלא במקום שינוי כמו שכתבו  
ז"ל [שם בחס' ד"ה אמר ליה], ש"מ דאף דאיכא ריעותא  
קמן כיון דאית לן במה לחלות חלין, כל שכן שיש לנו  
כאן לחלות שנפל הלב בפתיחה בעטן ואכלו החמול,  
ואפילו בחיים דבהמה בחייה בחוקת איסור עומדת, אמרין  
[חלין י"ג ע"ב] בספק שוגרא ספק כלבא אימר כלבא,  
ספק שוגרא ספק קניא אימר קניא, ולכל הפירושים  
שנאמרו בענין ההוא היכא דההיתר שכים טפי חלין  
להיתירא, והכא דודאי ההיתר שהוא לומר שהלב נפל  
ואכלו החמול ודאי שכיח טפי מלומר שלא היה לו לב  
כלל מבלי היות שום רושם נמס ונמוק ולא רושם וזכרון  
שום סנהה ולא שום חולי ולא שום שינוי בעולם. וא"כ  
הדבר ברור כשמש שהתרנגולת מותרת מבלי שום ספקי<sup>א</sup>  
[ע"ט לקמן ס' ע"ו-ע"ח].

בעודנה בחיים חיותה היתה חזקה ובריאה וכל כחה לאכול  
ולשתות לילך ולעוף ושלמה בכל חושיה בכל עוז ומעלומות  
ככל אחת מהתרנגולות הטובות והבריאות, אלא שהריכה  
אמרה שלא מצאה זה לב, ובה מעשה לפני החלמידים  
והטריפה מטעם ניטל הלב [שו"ע י"ד ס' מ' ס"ה], יורנו  
המורה מה משפט התרנגולת.

**תשובה,** טועים כל האומרים כן, כי דבר ברור הוא  
לכל אשר לבו לב חכם בקרנו ומוח בקדקדו,  
שאי אפשר לשום נברא בעולם לחיות אפילו שעה אחת בלא  
לבו<sup>א</sup> ויהיה כאחד הבריאים, ואי אפשר לזייר כלל מצאות  
ניטל הלב אלא שחקף אחר שחכרו הלב מן הבעל חי  
שחטוהו, ובמתת חולי חי אפשר לומר שימס הלב ויתמקמק  
ולא יהיה מסוכן במדרגה התחתונה ויותר גרועה  
שבמסוכנות, וזאת התרנגולת שלא היתה מסוכנת ולא חולנית  
אדרבה שמינה ובריאה וטובה ושלמה בכל חושיה ואין בה  
שום רושם ממנו, הדבר ברור שלב נפל בפתיחת בטנה  
ואכלו החמול.

ואף שדבר זה מושכל ראשון ואין לריך ראה, לטמוס  
פי הטפשים הקופאים להורות, ראה זה מצאתי  
בכסף משנה פ"י מהלכות שחיטה [ה"ט], בנחנו טעם  
למה לא מנה הרמב"ם ניטל הלב או נברא חסר כח  
ו"ל, אבל אנרים שאם ינטלו ואי אפשר לה להתקיים  
אפילו שעה אחת לא מנאס<sup>א</sup>. ובזהר פרשת פנחס [ה"ג  
ר"א ע"ב] בתוך השאלות ששאל ר"א מאליהו ז"ל והשיב  
לו דבמתיבתא דרקיעא אמרו וז"ל, כמה דשייפין לא יכלי  
למיקס בעלמא אפילו רגעא חדא בלא לבא עי"ש. ולא  
שאי פוסק הלכות מתוך הווהר אלא שהדבר מושכל  
ראשון והאמת עד לעצמו. ועוד כבר כתב הגאון הגדול  
מהרד"ו [נח"ד ס' אלף ק"א] כל מקום שאין הווהר חולק  
על הגמרא פסקין כוותיה, ואפילו במקום שהפוסקים  
חלוקים הווהר מכריע [עין לעיל ס' ל"ו], כ"ש כאן שאין  
שום חולק וחלילה למי שיש לו לב שיחלוק בדברים אלו,  
והחולקים בלא לב ידברו.

ועוד בר מכל הטעמים האמורים היה להם לשום לב  
לדין האומר נתנכן ייך דכשהוא מסור בידו הוא  
נאמן [גיטין י"ד ע"ב ובחוס' ד"ה אמר], ורבו האומרים [עין  
בש"ך י"ד ס' קכ"ו סק"א] דדוקא משום מיגו נאמן הא  
במקום דליכא מיגו כנדון דידן אינו נאמן יי, וכאן הרי  
האם בעלת התרנגולת מכחישה או לכל הפחות אומרת  
אינה יודעת, וא"כ אין הריבה נאמנת. ואף החולקים שם  
ואומרים דאף בלא מיגו נאמן השומר, היינו באומר ברי  
לי, לאפוקי בנידון דידן שאינה אומרת ברי לי אלא שהיא  
אינה יודעת דלכ"ע אין זה כדאי לאסור, וזה להתלמד  
במקום אחר שבנדון דידן אין לוכך לכל זה, והדבר פשוט  
שהתרנגולת מותרת.

והנלע"ד כתבתי.  
הצבי אשכנזי ס"ה

**שאלה עה**

קדרת ברזל של חמץ שעבר עליה יותר מ"ב חדש והיתה נקייה ובישלו בה בימי חג הפסח • השגה  
על הש"ך ביו"ד בדין כלי יי"ג • השגה על ר"ת הסובר דאין שמרי יין נסך מותרים לאחר י"ב חודש  
עד שיחמדו תחלה במים מטעם דלא מקרי דורדייא אא"כ נחמדו במים, מהא דאמרין בפ"ק דמגילה  
דף י"ב ע"ב זיל לגבי עמון ומואב דיתבי כחמרא דיתבי על דורדייא

מעשה בקדרת ברזל שבישלו בה חמץ שנתיים ימים קודם  
פסח והיתה נקייה, ואחר עבור שתי שנים בשלו  
בה בפסח, ויש מן החלמידים שנקשו לאסור המתבשל בפסח

76

מטעם דקיי"ל [שו"ע או"ח ס' תמ"ז ס' כ"ג דמ"א] נותן טעם  
לפגם בפסח אסור, ואמרתם להם טועים אתם דאם כדברכס  
אף אם בישלו בקדרה אחת זה אלף שנים חמץ ואח"כ

בלועין בהן, וא"כ הא"כ מישמרו נישון י"ב חודש כיון שעדיין משקין בלועין בהם, אלא ע"כ אף שהמשקין עדיין בלועין בהם ריחם פג וטעמם נמר ואין בהם טעם כלל ודוק.

**וכן** חרזנים וחגים ודורדייא דיין נסך לבתר י"ב חודש שרי [ע"ז סס], וכחצו ז"ל [סס] דאפילו באכילה מותרים, ואף שר"ת ז"ל [סס חוד"ה דורדייא] חולק על רבינו אפרים ואסר שמרי עכו"ם לאחר י"ב חודש, מטעם דכ"ל ז"ל שלא מיקרי דורדייא אלא בשנתן עליהם מים אכל בלא מים לא מיקרי דורדייא, אני כבר הקשיתי עליו מפרק קמא דמגילה דף י"ב ע"ב דאמר ליה לאחשורוש זיל לגבי עמון ומואב דיהבי כחמרא דיתבי על דורדייא דכתיב שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא על שמריו ולא הורק מכלי אל כלי וכו', הרי בפירוש דנקראים דורדייא אף שעדיין לא נמשך מעל גביהם היין ושלא כדעת ר"ת ז"ל. ואף בש"ע [ז"ד סי' קכ"ג ס"ד] שפסק כר"ת, כבר הביא להלכה [סס סט"ו] דעת האומרים שחמזית היין הנקרא ע"פ החזית לאחר י"ב חודש מותר שכבר כלה כל לחותית היין שבו וכעפרא בעלמא הוא, ובכל כלים שמכניסים בהם לקיום אמרינן מיישגן י"ב חודש ושוג מותר לכתחילה להשתמש בהן.

**ובבריה** שאין בה ע"ס אמרו רז"ל [הולין נ"ה ע"א] שאין מתקיים י"ב חודש, ופי' הרשב"א בהשגחה [מ"א סי' פ'] לא חי ולא מת דהוה כעפרא בעלמא, והכי מוכח מההיא דחמרי דכדא בחר י"ב חודש שרו [סס נ"ה ע"ב], ואם באיסורין שהן בעין אמרו שאחר י"ב חודש לא נשאר בהם שום לחותית והם כעפרא, כל שכן באיסור הבלוע שאין בו ממש.

**ואין** להשיב דילמא שאני יין נסך שבליעתו בלונן, שהרי אף הזגים וחרזנים אנו מתירים לאחר י"ב חודש<sup>א</sup>, וכן דורדייא וחמזית היין הנדבק בדופני הקנקנים לאחר י"ב חודש מתירין אותם, וכחצו הרשב"א [במורה הכית] בית ה' סוף שער ג' הנח להם לישראל אם אינן נביאים כו', הרי דאף דליכא טעמא דבליעתו לונן אעפ"כ שרי לאחר י"ב חודש מטעם דכלה כל לחותית שבו דהא אפילו לכתחילה שרי, ואי ס"ד מטעם נוחן טעם לפגם לא הוה שרינן לכתחילה, אלא ודאי דליכא טעמא כלל וכמ"ש הרשב"א ז"ל, ואם כן ממילא משמע דאף שמתבטל בו דבר חריף נמי מותר דהא ליכא טעמא כלל, ועד כאן לא קאמרינן [ע"ז ל"ט ע"א] אגב חורפיה מחליא ליה ומשוי ליה לשבח, אלא היכא דליכא טעמא אלא שהוא לפגם, אבל היכא דליכא טעמא כלל הדבר ברור כשמש דאף בדבר חריף שרי. ולא בטעם הבלוע בלבד אלא בממשו של איסור נמי שרי היכא דהוה כעפרא,

בישלו בה בפסח יאסר הכבשיל, וזה דבר שאין הדעת סובלתו, אלא ודאי יש שיעור לדבר. ומצינו שכתבו ז"ל [סס ס"ה נמ"א] חזית יין שדבקו נסריה בצנץ ב' חדשים קודם פסח כבר נחייבש הצנץ ואינו נוחן טעם, ואף דקיי"ל [ש"ע י"ד סי' ק"ה ס"א] כבוס כמבוסל והיין עומד שבעה ימים בחזית, עכ"ז אין כח בצנץ ליתן טעם לאוסרו, ואם כך הוא בחמץ בעין כל שכן בבלוע בקדירה. ועכ"ז לא מלאני לבי להחיר בשני חדשים, דאף דקיי"ל כבוס כמבוסל אינו מבוסל ממש, וראיה מהני מאני דקוניא [ע"ז ל"ג ע"ב] דמפלגינן בין יין נסך דתשמישו בלונן אף שהיין שוהה שם ימים ושנים אין בו כח לבלוע כמו אילו נתבטל בהם חמץ. ואף שהרצ בעל ש"ך [ז"ד סי' קל"ה ס"ק ל"ג] כתב דהא דמקילינן בין נסך משום דתשמישו בלונן היינו גדלה אשחיה בהו חמרא מעת לעת, אבל באשחיה מעת לעת דינו כמבוסל ממש, במחילת כבודו לא דק המוכח בגמרא [ע"ז סס ע"א] דקנקנים של עכו"ם וחזיתיה דחמרא מכניסים בהם יין לקיום ימים ושנים ואעפ"כ אין דינן כמבוסל ממש.

**אב"ד** הא מיהא יש לי ראיות ברורות דלאחר י"ב חודש מותר, ואפשר דאפילו לכתחילה מותר לבטל בהן לאחר שנים עשר חדש<sup>א</sup>, כי ההיא דקיי"ל [פסחים כ"א ע"ב] דחמץ שחרכו קודם זמנו מותר לאחר זמנו, וכחצו ז"ל [עין נב"א פסחים פ"ב סי' א'] דאפילו באכילה מותר דהוה כי עפרא, ואף האוסרים באכילה אינו אלא כיון שמתכוון לאכול אסור שהרי אחשביה, ועוד דדוקא בחרכו ולא שרפו לגמרי אבל בשרפו לגמרי עד שאינו ראוי לכלב לכ"ע מותר, ובקנקנים של עכו"ם קיי"ל [ע"ז ל"ד ע"א] מיישגן שנים עשר חדש.

**וא"ל** תשיבני מאותה שטינו בכלים פ"ט משנה ה' חרסין שנשתמש בהן משקין עמאין ונפלו לאויר התנור הוסק התנור תמא שסוף משקה ללאת וכן בגפת חדשה אבל ביטנה טהור, שמע מינה דחרסין בלועין גריעי טפי מגפת חגין, שהרי בגפת חילק בין חדשה לישנה דהיינו אחר י"ב חודש שביטנה טהור התנור משום שאין בה משקין ואילו בחרסין לא חילק, משמע אף שהן ישנים דהיינו שעברו עליהן י"ב חודש לאחר השמישן נמי תמא התנור משום משקין היוצאין מהן אף לאחר י"ב חודש, ונהי דאקדרת ברזל ליכא למיפרך מהחם דפשיטא דבליעתה מועטת מבליעת חגין וגפת, הא מיהא אקדרה של חרס נימא תיהוי חיובתא, ודאי לא, דכד דייקת אשכחא דאדרבא מסייעא לן הך מתניתין, דלטעמיך אמאי מהני יישון בקנקנים של חרס אף שתשמישן לונן, הא הנך חרסין דמתניתין מסתמא נמי השמישן בלונן ואפילו הכי אמרינן דאפילו לאחר י"ב חודש משקין

כדאמרינן בחמץ שמרכו ובדורדייא וממנית היין כאמור, ומותרים לאוכלם אפילו בעין, ונמננס בחומץ ובכל הדברים החריפים, וכן בצריה שאין בה ענש לאחר י"ב חודש מותרת אפילו בחוץ דברים חריפים, ואין לדחות מועטם שכתבו ו"ל דפליטת החולעים מועטת, דהא לאו לענין פליטתן קיימינן אלא לענין גופס וממסן דשרו לאחר י"ב חודש.

**ואם** חומר מאי שנא גבי יין נסך דפשיטא לן דמותר לכחילה לאחר י"ב חודש ובשאר איסורין לא אשכחן דשרי לכחילה לאחר י"ב חודש, וי"ל דגבי יין נסך דאפילו בדיעבד לא שרינן תוך י"ב חודש ואין שם שום הימור אלא לאחר י"ב חודש, להכי שרינן אף לכחילה, דמינכרא מילתא טובא בין תוך י"ב חודש לבין אחר י"ב חודש וקלא אית ליה וליכא למיגור הא אטו הא, אבל בשאר איסורין דכל שאינה בת יומא שריא בדיעבד פ"י ק"ג ס"ה, ואם אחר י"ב חודש אמה מחירו לכחילה ואף תוך י"ב חודש מותר הוא בדיעבד נקל הוא לטעות בהסירן ואחו למימר דאף תוך י"ב חודש מותר הוא לכחילה, כיון דשניהם הימורא

נייהו אלא שזה לכחילה וזה דיעבד לא אחי לאיפלוגי בין ההסירין, ובין בת יומא לאינה בת יומא הטעות מזוייה ללא מינכרא מילתא וליה לה קלא. ולא שייך למיפוך דהוה לה גזרה לגזרה, בדבר המזוי ורגיל גזרינן גזרה לגזרה כדמוכח מההיא נערוזין ל"ד ע"ב דנחנו בראש הקנה או בראש הקונדס דאף רבי מודה בו, ועוד מוכח זה בכמה דוכתי בחלמוד. וא"כ לפי חילוק זה בחמץ בפסח לבני אשכנז הנהגים איסור כל י"ב חודש אף שהוא לפגם, יש לומר דנלאחר י"ב חודש מותר אפילו לכחילה, כיון שכבר כלה כל לחוחית שבו ואין בו טעם כלל ועיקר, ובין תוך י"ב חודש לאחר י"ב חודש ליכא למיגור כדכתיבנא דקלא אית ליה. ואף דלכחילה לא מלאני לני להמיר לנשל בפסח (חמץ) בקדרה [של חמץ] שעברו עליה י"ב חודש, אבל בדיעבד ממני יולאה הוראה הלכה למעשה להמיר החגשיל שנחשבל בה בפסח אף לדין דאסרינן ונתן טעם לפגם משום דאחר י"ב חודש ליכא טעם כלל.

והגלעד כתבתי.  
הצבי אשכנזי ס"ח

שאלה עו

חשובת ה"ה מהר"ר נפתלי הכהן על הדבר

זהו טופס הכתב ששלח הגאון כמוהר"ר נפתלי הכהן הגדול נר"ו ר"מ ואב"ד דק"ק פרנקבורט דמיין, ליד.

פה פרנקבורט היום יום ו' עש"ק ח' סיון חס"ט לפ"ק.

**צבי** ורגיג וחמיד כעמודא דאורייתא בקדמייתא ובתרייתא. עדיפא פלפלא חריפא בידו מקיפא. פרו למאכל ועליו לתרופה. להמיר פה בכח דהמירא דעדיף ויפה. יפה דעתו מנופה בשלש עשרה נפה. הוא ניהו אהובי מחותני כריעי כאח לי. הגאון הגדול המפורסם פרי עץ הדב כבוד מוהר"ר לני הירש נר"ו אב"ד ור"מ דק"ק המבורג ואלטונא י"ו, ולחחנו ידיו וידידי הייניק וחכים המופלא והמופלג גבור בחורה כארי חגיבי כבוד מהר"ר אריה ליב נר"ו וכל אשר לו שלום.

הגדה הגיע מכח פתוחי חותם מחחנו ידיו הנ"ל נכתב לבני הרב הגדול מוהר"ר מרדכי כ"ץ אב"ד ור"מ דק"ק ברודא, ובני שי' כבר הלך לדרכו על הרגנות שלו לק"ק ברודא, וראיתי שאגרת הנ"ל נאמרה ליקרות, ופתחתיו ומלאתי סימא נחוכו, דברים מחוקים מדבש, שלשה הוראות להימור שהמיר הוד רוס מעלחו, ובקוראי

שנים ושלשה דלמות היו מחוקים צפי כיערת הדבש, ואילו עיני לפוס ריהטא להסכים עמו על כל הדברים, עם כל אלה לא נקרא בי דינא שריא כי בכאן אין הוראה לאיסור, ובעיני היו דברים פשוטים ומחוקים לאמיתה של תורה, והנחתי האגרת על השלחן, ואחר נאחתי כה וכה בעסקי, נגנזה האגרת מעל השלחן ונאבדה, והסחתי דעתי מהדברים האלה, ועבור זה לא השבתי למכ"ם על הדברים, ולא חשתי להזהר להשיב מפני הכבוד ויראת ח"ם שגם לא נחייחד אלי הדיבור של חיבה וגם ילא מלבי. ועמה כבוא אגרת הואת שנית מחחנו ידיו הנ"ל לא כמב הדברים עוד הפעם לחזור על הראשונות, וגשכח מאתי הדין האמלעי שהמיר הארון מכ"ם מה היה, רק הדין הראשון דין ניטל הלכ ודין אחרון מדין הקדירות שבישל בהן בפסח שהמיר הארון.

**והנה** בשני דינין אלו ידי עם רוס פאר מעלחו להמיר, וכל כי הני מילי מעליותא לימרו משמאי, וממחמת טרדת דיומא אי לאו האי יומא הייתי מאריך בראיות קאת, וטרדות המועד עכבוני בשגם שלא לזרוך הוא, כי בודאי הקדירות שנישלו בפסח העבר שטררו חלילה רח"ל

מה טובו ארליך יעקב משכנותיך ישראל בית יעקב לכו ונלכה באור ה'

בעזהשוי"ת

ספר  
**שיאילת יעבץ**  
חלק ראשון

מגאון יעקב וקדושו, אור מופלא דום מעלה, האדם הגדול בענקים כארז בלבנון  
ישגה, הר המוריה שממנו יצאה הזרחה לעולם, לכל ישראל האיד בספריו  
הקדושים המלאים זיו ומפיקים נוגה, איש אשר קנא לשם ה' צבאות

**רבינו יעקב המכונה יעב"ץ זצוק"ל**  
אבד"ק עמדין

בן לאותו צדיק צבי תפארת ישראל  
רבינו החכם צבי זצוק"ל

נדפס לדאשונה על ידי רבינו המחבר  
באלטונא בשנת תצ"ז לפ"ק

ועתה נתחדש אורה חיוה בכמה מעלות טובות  
יומי דהנוכה שנת תשע"ז לפ"ק

שוב לאחר כמה שנים מלאחי שכנר היה מעשה זה לעולמים, שכן ראיתי עמה, כזה בספר מיקון יששכר

נדף ניה ע"ב, ואע"פ שהורה שלא כדעתי הנ"ל תרלו, אני במקומי עומד ומזכה אני במקומי כדרך שהייתי למד.



שאלה זו

76 שאלת אם נריך לטובל כלים הנאים ממדינת הים שנקראים פרלליין ודומין לכלי זכוכית.

תשובה

נ"ל שאין צריכין טבילה כשניקחין מן הנכרי, לפי שידוע שעשייתן מן החול ומן האדמה, וכלי מתכות אמורין בפרשה, ואע"ג דשיעי טפי לית לן בה, דהא כלי זכוכית שיעי טפי מנייהו, ואי לא משום דכי נשכרו יש להן תקנה להתיכן, משום הכי ככלי מתכות שזוינהו [עבודה זרה ע"ה ע"ב], ואי לא הכי לא, והני לית להו הך תקנתא, על כן פשוט בעיני להתיכן בלא טבילה, וכן לא שמענו ולא ראינו מעולם מי שהצריכן טבילה.

מ"ל פתלין איז מילה זאין פלעין ולא מלין

[הג"ה מבתי"ק: טוב הוגד לי משל בית אבא, שאבא בארי היה מצריכן טבילה, וצריכין אנו לחוש לדברי זקן, ויש להטבילין בלי ברכה או עם כלים הדייבין בודאין.]

ואגב הואיל דאחו לידן אימא ביה מילתא אחריתא לקולא, כמדומני שמעמיה מאבא מארי הגאון ז"ל, דאע"ג דצרייתן מן החול לאו ככלי חרס דמו

לאחסורי מכליעת חיסור, דאיידי דשיעי לא בלעי דומיא דכלי זכוכית בלא בלעי מה"ט, כדאיחא באו"ח ה"ל פסקא [סי' תנ"א סכ"ו], ע"י מ"ש שם בחי' [מוד וקציעה] צ"ד, ומן הדין בשטיפה בעלמא סגי להו, אלא דנהוג עלמא להשתמש בחדשים משום חומרא דפסקא תרלו. לפ"ז יש בכלים הללו דרך ששוין בה לכלי חרס, ודרך ששוין בה לכלי זכוכית, ושניהן להקל, טבילה לא בעי ככלי חרס, ואינן נאסרין בדרך השמיטין ככלי זכוכית. [הג"ה מבתי"ק: אפילו בדרך ביטול ושרייה שהיא ברתויחה וכבוש כמבושיל. אחיז הוגד לי דהו להו דפרדיות תרלו, וצריך בדיקה אי"ה.]

שוב זכיתי ומלאחי לנצל כנסת הגדולה צו"ד סי' ק"ך וקכ"א שכתב שני הדברים דדברינו בכלי פרפוריש, שנראה שהם הנקראים פרלליין בלשוננו.

ורייחיים של יד שטומנין זהו הפולין הקלויין שעושין מהן משקה הקאוי, נראה דמייבין בטבילה, דעדיף מרחיים של פלפלין.

נ"ל

יעבץ מ"ט



מאד בעיני. ולענ"ד לא דמי לההיא דתורמסא לגמרי, דהתם כשנפלה מידו, נתייאש ממנו וכרי מאי דלא שייך הכא דהא מנחא ס"ח, ולא סגי דלא קרא, ולא אסח דעתיה מינה כלל. מה לי הכא מה לי התם, כולה חדא מילתא ועיי"ש עוד. תרל"ו. ע"י ארחות חיים (ספינקא) שם אות ד'. תרל"ז. ע"י ביד אפרים יורד סי' ק"כ. תרל"ח. ע"י פסחים לי ע"ב.

שכן כשלא הפסיק בשיחה, ולא הסיוח דעתו, ועדיין לא עשה שום התחלה כהמצוה, דפשיטא דא"צ לחזור ולברך, אע"פ שלכתחלה יש להסמיך הברכה למצוה כל האפשר, ואי משום דהכא היה צריך לקרות בענין אחר, מה בכך והלא לקריאה הוא צריך ודעתו עליה, שהרי עדיין לא קרא וכי מה אכפת ליה לקרא, באיזה מקום הוא מקיים מצות קריאה, דנימא דאהא הוה דעתיה מעיקרא, ואהא לא, באמת דעת זרה היא

7

Taikhfel, Yi sakhar Shelomoh, 1884 or 1885 - 1945

שאלות ותשובות  
משנה  
שכיר

חלק יורה דעה

אשר השיב לשואליו ובא בכתובים עם גדולי דורו  
משחר נעוריו עד שלהי שנות השואה האימות

הגאון הקדוש

רבי ישכר שלמה טייכטאל זצוק"ל

הי"ד

ראב"ד ור"מ דק"ק פישטיאן-סלובקיה

מכון קרן רא"ם



עיה"ק ירושלים תשס"א

עם בני ישראל ע"י הגזרות ותוקף הצרות שגברו עלינו, והעניות מתגברת יום יום, כי נשבר כל מטה לחם מאחב"י, ה' ירחם עלינו במהרה, וגם עוד כי אסרו השחיטה, והחייב על כל מורי הוראות לצדד קולות בעיני המאכלים אשר ממש כל חיי נפש תלויים בהם. אהובי צדקו דבריו מאד, וגם אני כמותו חושב כן, דאם לא יתירו להם המורי הוראה מה דאפשר להתיר עפ"י דעת התורה בעת צרה כזו, אזי יהיה הכל נעשה כחומה פרוצה מבלי מבחין בין קל לחמור, ויפה עשה זקן ההוראה מחותני הגאון הצדיק ר' דוד ווערסעלי זצ"ל דינא רבא דקהלתכם במה שהתיר להשתמש בבית מזון הכללי מקום שנוונים שם אלפי עניי ישראל, בחלב שחלבו עכו"ם מבלי השגחה, ואקוה כי יעלה לו זאת לזכות שם בגנוי מרומים, כי באמת רוב מנין ורוב בנין מתירים בזמנינו שאין לחוש על חלב טמא כמבואר בעיקרי הד"ט (יר"ד סי' יב דין ג). ואם כי רבינו החתם סופר (יר"ד סי' קז) מסיק שאפילו אי נ"מא דהלכה כהמתירין, מ"מ לנו שכבר נהגנו מקדמת דנא לאיסור, אסור לנו להתיר מטעם שקרוב לנדר דאורייתא עיי"ש, מ"מ לנו בעת צרה כזאת שלא נשאר לנו מהמזון החוץ לגוף זולת החלב, הוא ממש - אם ימנע מהגוף גם זאת ימים רבים - כפקוח נפש. ועיין בדרכי תשובה (סי' קטו ס"ק ו) בשם רוח חיים (יר"ד סי' קטו, דף קט"ב) דאם הוא בכפר גוים ואין לו שום מאכל ומשקה כי אם חלב שחלבו עכו"ם, ואם אינו שותה יבוא לידי סכנה, דודאי מותר, דלא גרע מעוברת שהריחה וכדומה ועיי"ש. וכעת כולנו בכפר של גוים ובשר אין לנו והלחם הוא במדה ומשקל בצימצום, ואם גם החלב יגרע מאתנו בודאי שזיק לבריאות הגוף, על כן אין ספק לי שבימינו אלה יש לסמוך על המתירין, שלא יגרע מהמבואר בש"ס נדה (ט. א) ונפסק להלכה בש"ך (יר"ד סי' רמב בהנהגות אריה) דבדרבנן יש להקל בספק הוראה כדעת המקילין עיי"ש.

ומפטים להגיד ונעשה גם הוא איסור, כמו דאמרינן באיסור כחוש ואיסור שמן לקמן (סי' קה סעיף ה) דאזיל ההיא ומפטים לההוא, והשיב דלק"מ דדוקא התם דיש להכחיש טעם של עצמו, רק דאין לו כח לילך למקום אחר לאסרו, בזה' מהני פיטום, וכיון דמפטים ליה הוא מוליך טעם של הכחוש עמו, אבל בגיד דאין בו טעם כלל וכעץ בעלמא הוא, א"כ כמו דאם נבלע טעם ההיתר בעץ וחרס הו' ההיתר היתר בכל מקום שהוא, הכי נמי טעם ההיתר הנבלע בגיד נשאר בהתירו כדמעיקרא ולא שייך בזה פיטום, עכ"ד.

**ואכתתי** יש לדבר בזה עפ"י מה שראיתי בהגהות מטה יהונתן (סי' ק סעיף ב) שהביא קושיית המנחת כהן על המחבר, דפסק ואם נימוח הגיד ואינו ניכר צריך ס' כנגדו, וקשה אמאי צריך ס' כיון דליכא טעם כלל ולעולם לא בא לידי נתינת טעם. ותירץ הוא ז"ל כך, דלכאורה הקשו בעיקר פלוגתא אם יש בגידין בנותן טעם או לא, הא חיך אוכל יטעם לו, ומתרצים דודאי אית ביה טעם, אלא דהטעם הוא קליש ואין לטעם זה כח לאסור דבר אחר דלא אמרינן על טעם קל זה טעם כעיקר. וכל זה אם הוציאו הגיד מן הקדרה ולית ביה טעם כלל, אבל אם נימוח דאית ביה טעם וממשו של איסור ודאי אסור עד ס', וכן הביא סמוכין לדבריו מדברי תוס' (צו, ב ד"ה שמנו) יעיי"ש. והשתא דבאמת יש בו טעם ורק דאין בכוחו לאסור, שוב שמא שפיר יש לומר ג"כ סברא דפיטום הנ"ל, דע"י הפיטום יהיה נרגש טעמו ויהיה בכוחו לאסור, והדר קושית השואל לדוכתא, ודו"ק. ואין עתותי בידי כעת לעיין יותר ואי"ה כשאפנה אשנה.

וה' יזכני לראותך שתול על פלגי התורה והיראה  
נאום אביך לנצח

הק' ישכר שלמה טייכטהאל

סימן סג

**חלב עכו"ם בעת צרה, הגעלת כלי חרס ג"פ בפסח**  
**בשעת הדחק**

בנחה"י, אור ליום ב' תצוה אל תשיב פני משיחך לפ"ק. פישטיאן יצ"ו.

לה' הישועה, כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם וכז' כקש"ת מו"ה ישע"י קאליש שליט"א דינא רבא דק"ק פרעשבורג יצ"ו.

אחדש"ה באהבה. על דבר שכתב שכעת דאזלת יד

**ועוד** יותר נראה לי דאף לרבינו החתם סופר דאסור מטעם נדר כיון דכבר נהגו כן, עיין בדגול מרבבה (יר"ד סי' ריד ש"ך סק"ב) דבדבר שנהגו דאסור כנדר, אם אירע סיבה כמיחוש ורוצה לאכול אבל לא ליפסוק לגמרי ממנהגו, לא צריך לשום היתר כלל, כיון דאחר שיעבור הסיבה יחזור למנהגו עיי"ש. וכל גדולי האחרונים הביאו את הדגול מרבבה הלז להלכה. והגאון ר' יוסף שאול ז"ל משתמש הרבה בזה וגם הגאון בקול אריה עיי"ש. א"כ גם כאן כן הלא בעת שה' יושיע אותנו ויציאנו מצרה זו

74



כמו שהביאו גדולי רבותינו בשמו, והיא פליאה גדולה ועצומה וצ"ע מאד ודו"ק.

**ועל** דבר ששאל מר ידידי נ"י מה לעשות בפסח בחלב זה, הא יש חשש שמא נפלו בו פירוורי חמץ, ורק דדן דמן התורה בטל בששים ורק מדרבנן הוא במשהו ובספק הוא לקולא, וע"כ דעתו להתיר ע"י סינון עכ"ד. הנה בודאי יש כלים מיוחדים לחלב הבהמות אשר אינם משתמשים בהם חמץ כל השנה, ובאופן זה כתב רבינו בדברי חיים (ארו"ח ח"ב סו"ס"י מב) דאין חשש איסור (אם כי אסור לחלוב בכלי חמץ בפסח (לעיל סי' לו)), וכן הביא בספר אורחות חיים (סי' תנ אות י) בשם שו"ת יד מאיר (סי' כז) דבכלים חמוצים שאינם משתמשים בהם כל השנה רק לחלב מותר לחלוב בהם בפסח רק שיעמדו במקום מוצנע עיי"ש. ורק החשש הוא משום שמא נפלו איזה פירוורים בחלב כיון דלא היה משומר לפסח, על זה שפיר כתב ידידי נ"י דהא מן התורה בטל בששים, ועל הדרבנן סגי הספק דספיקא דרבנן לקולא.

**ואני** אוסיף על דבריו עם דברי הגאון ר' אפרים זלמן מרגליות בשערי תשובה [שסביב השו"ע, להרח"מ מרגליות] (סי' תסז סק"ל, ובנדפס עם המשנ"ב הוא בס"ק יב) דחמץ בתערובות משהו בהיותו בבית גוי היו כמו תערובות קודם הפסח דאינו חוזר וניעור, וכן הוא בספרו בית אפרים (סי' לה בחלק ארו"ח), וכיון דכבר נתבטל ביד גוי שוב בבוא ליד ישראל אין חוזר וניעור, והכי נמי דבהיות עוד בבית גוי שפיר בטיל בששים דומיא דקודם פסח, ממילא שוב אינו חוזר וניעור בבית ישראל. וגם צידד דחמץ של נכרי לא נאסר במשהו עיי"ש, אם שהרבה גדולים רצו להביא ראיה נגד זה מתשובת הרשב"א (ח"א סי' קעז), עיין בדברי חיים (ח"ב סי' לו), אבל עיין בדעת תורה (סי' ס"ק יב) דדחה ראיה זו משום דהרשב"א מיירי מחמץ בעין דאסר שם להעלות על השלחן חמץ עכו"ם שמא יתפרר ויתערב בעין כתבשיל של ישראל, אבל בחמץ שנתבטל מקודם ביד גוי בששים מזה לא מיירי הרשב"א, ושפיר י"ל דמותר כדברי הגאון ר' אפרים זלמן מרגליות הנ"ל.

**ומציאתי** בשו"ת באר משה להגאון ר' משה נחום ירושלימסקי (בניו ירושלים ח"ג סי' ל) שכתב ג"כ לקיים את דברי השערי תשובה הנ"ל דבשנתבטל ביד גוי לכו"ע אין משהו אוסר, רק שהעיר שם מדברי הרדב"ז הידועים (ח"ג סי' תקמז) דאסור ליקח מגוי דבר שנתבטל בס', דבשעה

בודאי נפרסם שהאיסור יחזור למקומו, ורק כעת מחמת סיבת הגזירה התירו לאכלו, ובאופן זה לא חל האיסור כלל, וגם רבינו החתם סופר יודה לזה בלתי ספק. ועל כן יפה עשה הגאון הצדיק הנ"ל שהתיר להם, ובטוח אני ששם בב"ד העליון כבר הסכימו לפסקו ולית כאן שום בית מיחוש להשתמש בעת צרה כזו שאנו בו כעת להשתמש באותו חלב הנ"ל, ולסמוך על גדולי רבותינו כהפרי חדש (סי' קטו סק"ז) וכבעל הפרי תואר (סק"א), עד יעבור זעם בעזה"י במהרה בימינו. ובודאי אלו המרגישים בעצמם שהם בכח השלם ויודעים שגם אם יסתפקו בלחם לחץ ומים במדה לא יזיק לבריאותם, בודאי קדוש יאמר להם בהמנעם מחלב הנ"ל, אבל מי שכח גופו אינו שלם בשלימות ואם ימנע עצמו זמן רב ממאכלי חלב הנ"ל יחלש גופו, כי מאכלי בשר אין לו כעת, ולאלו מצוה להודיע שלא יהיה חסיד שוטה כי ונשמרתם לנפשותיכם מ"ע דאורייתא, ויאכלו עניים וישבעו ויקבלו עליו שאר חומרות, כן דעתי העניה.

**והלום** מצאתי בתשו' מהר"ח אור זרוע (סי' כ) שכתב בזה"ל, תמהתי דבביצים אזלינן בתר רובא וקומין אותן מן הגוים אע"ג דלא אמר של עוף פלוני הוא וטהור הוא (עיין חולין סג, ב), לפי שרוב ביצים שבימינו הם מעופות טהורין, ולמה לא נקטה חלב מן הגוים מטעם זה, והדבר ידוע שרוב החלב שמוכרים עתה הגוים בשוק מבהמה טהורה היא וצ"ע עכ"ד. עכ"פ לדברי רבינו זה יש עוד סניף גדול כשהעכו"ם מביאים לנו החלב מטעם רוב דו"ל. [ועיין עוד במהר"ח ארו"ח סי' י בענין זה].

**ואגב** אומר לו דבר פלא, רבינו החתם סופר (שם סי' קז) הביא בשם רש"י (ע"ז לה, א ד"ה לפי) דאיסור חלב היו גזירה דומיא דגבינה ולא מטעם תערובות חלב טמא, ועל כן גם במקום דליכא בהמה טמאה אסור. והוא פלא גדול דהלא רש"י בספר הפרדס שלו בה' געולי גוים (עמוד סח) כתב בזה"ל, לעמן חלב שחלבו גוי אסור לישראל, אבל אם אין שם גמלים וחזירים ודבר טמא מותר לאכול ולשתות ממנו, שהחלב אין בו משום געולי גוים ולא משום מגע גוי ואינו אסור אלא מטעם תערובות של דבר טמא, וכיון שאין דבר טמא מצוי שם בבירור מאי אפשר לחוש בו, עיי"ש שהביא ראיה מש"ס דע"ז (לט, ב), וכונתו על מה דאמרו שם אי דליכא דבר טמא בעדרו פשיטא דשרי, והוא ממש כשיטת המתירין. [עיין תשב"ץ (ח"ד טור הראשון סי' לב) דהוא ראש מן המתירין, ושרשו מש"ס זה שהביא רש"י בפרדס]. הרי לך בהדיא דדעת רש"י אינו

# חלק יורה דעה סימן סג

קא

דבגד או בית שלקחו מנוגע מהעכו"ם מונה לו משעה שנכנס ביד ישראל, זה שהיה ביד עכו"ם כמאן דליתא דמי, עכ"ל. הרי דמסיק דכשנתבטל בס' שרי לקנות ממנו בפסח דכמאן דליתא דמי. [והלום ראיתי שהגאון מבערוזאן בהערות שלו (בהסכמה) לספר אור לפארו (סי תסו) רמז לעיין ברמב"ם (ה' שמיטה פ"ד הכ"ט), דשם פסק הרמב"ם דספיחים של גוי מותרין לישראל בשביעית משום דעכו"ם אינן מצווין על השביעית כדי שנגזור עליהם, והרדב"ז שם כתב וז"ל, זה מבואר דלא שייך גזירה בשל עכו"ם עיי"ש, זה סמך גדול לדברי המתירים איסור משהו בחמץ של גוי עכ"ד]. והגאון ר' אפרים זלמן מרגליות אילו היה רואה דבריו היה שמח מאד בלי ספק דנמצא לו חבר אדם גדול כמוהו. ומכל שכן דאם יסננו לחלב ולא ישאר בו דבר יבש היינו פירושים א"כ לא היה רק דבר לח, ובדבר לח קי"ל (ארי"ח סי' תמו ס"ד) דלכ"ע אינו חוזר וניעור על כן פשיטא דשרי ולית ביה חששא ודו"ק.

שלקחו מן הגוי היו כמו שמבטל לכתחילה משום דאצל הגוי לא נתבטל, אך כתב שם דכל הפוסקים נגדו ולא ס"ל כוותיה בזה, עיין שו"ת מהר"מ לובלין (סי' קד) הובא דבריו בפורי מגדים (סי' נו שפתי דעת ס"ק כח), ובבית יצחק (חיד"ח"א סי' קמב אות ה) כתב ג"כ דדברי הרדב"ז נגד כל הפוסקים, וגם אני הבאתי כבר ראיה מתוס' קידושין (לו) ב ד"ה כל מצוה שלא כהרדב"ז עיי"ש, ואין רצוני להאריך ודו"ק.

**והלום** ראיתי בשו"ת בן פורת להגאון מאור הגולה ר' יוסף עגל זצ"ל (סוסי"א) שהוכיח מתוס' חולין (סד, א ד"ה סימנין) ומטו"ו (י"ד סי' פד ס"ק כד) ומשו"ת מהר"מ בר ברוך שהוא ר"מ מרואטענבורג (מהדו' בלאך ח"ד סי' קס) דאינם סוברים כהרדב"ז עיי"ש, וכן מצאתי בשו"ת נטיעה של שמחה להגאון מוורצבורג (סי' מו) שהביא מרמ"א (י"ד סי' קיד ס"ו) שכתב דאסור לקנות מהם אם אין במשקה ס' עיי"ש, הרי דבס' מתיר הרמ"א משום דנתבטל בידם, וכן בתשו' מהריב"ל (ח"א ד' סא), ועיין ג"כ במהרי" אסאד (חיד"ח סי' קכב), ועיין עוד תשובת יד שלום למורי הגה"ק מאור הגולה מזאבנא (סי' לב), עכ"פ לפי הנ"ל ההיתר ברור שאחר הסינון יוכלו להשתמש בחלב הנ"ל. שוב עיינתי במהר"מ שיק (ארי"ח סי' קצו) שהתיר לעני שהתפרנס מפרות שחולבות חלב ולא היה בידו לקנות כלים חדשים, רק סתם כלים מוחחים ומנוקים יפה, ורק שלא יעמדו בהכלי מעת לעת עיי"ש, על כן הכי נמי ישיגחו על זה שלא יעמדו בהכלי מעת לעת ודו"ק.

**והלום** מצאתי בשו"ת משפטים ישרים לגאון ספרדי אחד שהיה בימי מרן החיד"א (ח"א סי' שסב) שהולך בשיטת השערי תשובה הנ"ל, דענן שספרו אינו מצוי אעתיק לשונו וזה לשונו, שאלה, חמץ בתוך הפסח שנתבטל ביד גוי בס' וקנה ישראל מן התערובות אם חוזר וניעור. תשובה, נ"ל דזה תלוי בפלוגתא בחמץ שנתבטל קודם הפסח אם חוזר וניעור, דלמ"ד חוזר וניעור גם כאן חוזר וניעור ולמ"ד אינו חוזר וניעור ג"כ אינו חוזר, דכשבא ליד ישראל בא והוא כבר מבטל ואינו חוזר וניעור, ואין האיסור אלא כשנתערב משהו אצל ישראל, כנלע"ד ועדיין צ"ע. ועדיפא מזה אמרו (חולין יז, א) באברי כשר נחירה שנכנסו עם ישראל לארץ צדדו בגמ' דכיון דהותרו הותרו, וכל שכן בזה שאינו אלא דרבק. וכן נ"ל בכל דברים שאינם בטלים מפני חשיבותן אגוזי פרך וגו' ודבר שבמנין, אם נתבטלו ביד גוי וקנה ישראל שרי. וגם קצת יש לדמות זה להא דאמרינן במס' נגעים (פי"ב מ"א)

**זמח** ששאל אודות כלי שני טעללער וכיוצא בו שנשתמשו כל ימות השנה חמץ בבית המזון, אם יש להגעיל אותם ג' פעמים כיון דאין בידם לקנות חדשים, והעניות גברה עלינו מאד בעוה"ר. והביא בשם הבית יצחק (י"ד ח"א במפתחות סי' קמו) מובא בדרכי תשובה (סי' קכא סק"כ) דבהתיירא בלע מותר גם בכלי חרס להגעיל ג' פעמים אפילו כלי ראשון, וכן בכתב סופר (י"ד סי' עח) מצדד להקל בהתיירא בלע, וכן עוד גדולי הפוסקים מצדדים כן, ורק כהדרגתי מפקפק אם חמץ מקרי התיירא בלע מפני שמצא סתירה במחבר, דבאר"ח (סי' תנא סעיף ד) משמע דחמץ מקרי איסורא עכ"ד.

**הנה** גם ביר"ד (סי' קכא סעיף ד) סתם המחבר דחמץ מקרי איסורא בלע, אך כבר פסק רבינו התניא (סי' תנא סעי' יג) דבהפסד מרובה או מניעת שמחת יו"ט אנו סומכין על השיטה דחמץ מקרי התיירא בלע, ובמקום שיש עוד צד אחר להקל יש לצרף שיטה זו ולסמוך על זה לכתחילה עיי"ש. והרי דהכא מיירי בטעללער וכדומה שהן פארצעליין, ובכלי פארצעליין יש דעות שהן ככלי זכוכית שאינן בולעין, וא"כ יש עוד צד להקל, על כן יש לסמוך על זה אפילו לכתחילה להקל. ועיין במעדמי שמואל (סי' קטז אות טו) שהביא מגדולי הפוסקים דמותר להשתמש בכלי פארצעליין שהשתמשו בהן בכל השנה, מפני שמחזיקין אותם ככלי זכוכית דשיעי ולא בלעו, כל שהם שלמים ואין בהם סדק, ואם דמסיק שם שנכון

גדולה  
בפסח  
ורק  
משהו  
עכ"ד.  
אינם  
רבינו  
[אם  
הביא  
מאיר  
ם כל  
יעמדו  
נפלו  
על זה  
ועל  
זלמן  
רח"מ  
ק"י  
כמו  
ספרו  
יד גוי  
בהיות  
פסח,  
צידי  
הרבה  
ח"א  
בדעת  
מיירי  
עכו"ם  
אבל  
מיירי  
זלמן  
נחום  
ם את  
ע אין  
ם ח"ג  
בשעה

**ועיין** ברשב"א יבמות שם דביאר, דדוקא היכי דרק איסור היום גורם שרי לספות לקטן איסור דרבנן בעצמו, אבל היכי דאסור מעצמו אפילו איסור דרבנן אסור לספות לקטן, וכדמוכח מהא דטול טבל דרבנן יע"ש. ועיין בגילוי דעת להגאון מבערזאן ז"ל (דעת תורה סימן סה סעיף ט) שהאר"ן בזה. וא"כ פלא על הריב"ש דהסכים להוראת החכם הנ"ל דהא גבינה הו"א איסור דרבנן עצמו. ואולי סמך על דעת הר"ן רבו (יומא א, א ד"ה יום הכפורים) שהביא הב"י אור"ח (סי' שמג) בשמו שג"כ התיר איסור דרבנן לספות לקטן, ומשמע מדבריו דבכל איסור דרבנן התיר דו"ק. עוד הביא שם דהרשב"א בתשובה כתב שלא אמר כן אלא להלכה ולא למעשה עיי"ש.

וכשם שדנתי לזכות את עמו ישראל המסובלים ומסובכים בצרה ר"ל, כן ידון אותנו הקב"ה לזכות ויצוה לנו ישועתנו במפגיע לנו הגורות והצרות עד דכדוכה של נפש, וישקוף הוא עלינו מן השמים וירחם עלינו וישלח לנו חיש מהר את המורה לצדק משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

כה דברי יידו הצועק ונאנח מצער ותוקף חבלי משיח וצופה למעייני הישועה לישראל הנדחים מפני השעה.

יידו עוז

הק' ישכר שלמה טייכטהאל

סימן סד

### חלב עכו"ם לחולה שאין בו סכנה

יראה בנחמה בעיר ה' שמה כבוד יידי נפשי הרב הה"ג כו' כמו"ה ישראל וועלץ נ"י אב"ד דק' סיניא ובעת עומד ומשמש בעיר הבירה בודאפעסט יצ"ו.

אחדש"ה באהבה אודיעו כי יקרתו לנכון הגיעני.

**ועל** דבר אשר שאל בדבר השאלה שבא לפניו באחד שחושש בגרונו, ויש לו כאב וגם נראה בו מראה אדמדם היינו שהוא 'ענטצינדען' [=דלקת ריאות], והרופא אמר שיסע למרחץ ולשתות מי מעין מעורב עם חלב איזה פעמים ביום, וחלב כשר אין למצוא שם. ונפשו בשאלתו אם מותר לו לשתות חלב עכו"ם, אם יש לדונו לחולה שיש בו סכנה, או כיון שהולך על משענת נידון לחולה שאין בו סכנה, ויש להחמיר ולאסור לו אפילו איסורי דרבנן לאכול ולשתות כמבואר ברמ"א (י"ד סי' קנה ס"ג) עכ"ד.

**הנה** אם יש להתיר איסורי דרבנן לחולה שאין בו סכנה כבר האריכו בו קדמונים ואחרונים כמבואר

להחמיר ושכבר פשט המנהג לדון את כלי פארצעליין כדין כלי חרס ממש ולא מהני להם גם הגעלה עיי"ש. אבל מ"מ בשעת הדחק כזה בודאי כדאי הוא השיירי כנסת הגדולה דמתיר למעשה להשתמש בכלים הנ"ל אפילו לכתחילה, לסמוך עליו ולהתיר אותן בהגעלה דג' פעמים דמקרי התירא בלע, ורק בתנאי שיהיו שלמים בלי שום סדק. כנלע"ד אם יסכים עמי כהדרגנ"י.

**[והנה** מצאתי בריב"ש (סי' שצד) שכתב תוכחה גדולה לאחד שרצה להתיר לסרוק במסרק בשבת בלי שום ראייה מהש"ס, וכתב אליו אגרת תוכחה מרובה ובאמצע דבריו כתב דברים אלה, ואם מצאת בדברי שום מחבר שיאמר מותר לסרוק בשבת ונטית אחריו החרשתי, ואף אם האחרונים דחו דברי המתיר, והייתי זן אותך לזכות כאשר עשיתי במה שהתרת באושקה להאכיל לקטנים גבינה של עובד כוכבים בשנת בצורת מפני סברת הרשב"א ז"ל ביבמות (פ' חרש קיד, א ד"ה ומיהו), אמרתי אעפ"י שהיתר זה נראה זר להמון והיה טוב ראוי להעלימו, גם שיש לדון עליו, כדאי הוא הרשב"א ז"ל לסמוך עליו ומה בשעת הדחק, אבל היתר הסריקה שאתה מחדש מעצמך, לא נמצא לשום מחבר ומפרש, ואסורו ברור לכל ופשט בכל ישראל והמנהג מוכיח וכו' עיי"ש.

**כונת** הריב"ש הוא על הרשב"א שם שכתב דאיסור דרבנן שרי לספויי בידים לקטן, אף דכתב דיש לדון בו ואעפ"י כ בשעת הדחק לא מיחה הריב"ש על מאן דמתיר, ושם דוקא לקטנים יען שגבינה הוא איסור דרבנן דאסור משום גזירה, א"כ לא היו יכולין להתיר גם לגדולים כי הוא איסור דרבנן ברור, ודוקא לקטנים מטעם חידושו של הרשב"א דאיסור דרבנן שרי לספויי בידים לקטנים לצורכו כמו שביאר שם ביבמות, משא"כ לגדולים ליכא שום היתר, אבל בחלב שחלבו עכו"ם דלרוב גדולי עולם לא נאסר מטעם גזירה רק משום חשש תערובות חלב טמא, ועל כן במקום דלא שכיחי חלב טמא התירו בפירוש לשתות חלב עכו"ם. והפרי חדש עשה מעשה בעצמו בהיותו באמסטערדאם (סי' קטו סוף סק"ו), וגם הפרי תואר מן המתירים ככתוב בספרו (שם סק"ב), וכן התשב"ץ (טור הראשון סי' לב), וכן רש"י בפרדס הגדול (סי' רנה), והעיקרי הד"ט (סי' יב אות ג) כתב דרוב מנין ורוב בנין מן המתירין, א"כ בודאי בשעת הדחק גדול כזה כבימינו בודאי מאן דסומך על רבותינו הנ"ל ומתיר אפילו לגדולים בודאי דאין מזחיחין אותו ודו"ק.

ספר

# קיצור שלחן ערוך

על

## הלכות פסח

מהרב הגאון המנוח המפורסם ה"ר שלמה גאנצפריד זצ"ל.

ומביב לו

ספר

# מעדני שמואל

והוא בעזרת השם קובץ כל ההלכות השכיחים מהלכות פסח. המפורטים בכל ספרי הפוסקים ושו"ת הראשונים והאחרונים עד אחרוני זמנינו ועד בכלל אחר מהם לא נערך. והוא ב"ה ספר השווה לכל נפש הן לגדולים והן לקטנים כי הוא מסודר ב"ה בלשון צה וקר כדי שיבינו הכל. כל אלה חוברו יחדיו בעהשי"ת מאתי הצעיר. שמואל הכהן בארשטיין רב בעיר שאטאווא פלד פאדאליא בארץ רוסיא בעהטח"ס מנחת שבת ומנחת ירימ.

ונלוה לבסוף קונטרס בית אביגדור מהה"ג הצדיק ר' אביגדור מייזליש זצלה"ה.

כל מי שירצה לידע איזה דין המזמין בהלכות פסח יחפש בהמפתחות וימצא בעוהשי"ת כל במקשו.

בהוצאות בית ספר הספרים של  
ה"ר בן ציון זיידמאן ור' יצחק צבי אויסשניט מלעמבערג.

שנת עת"ר לפ"ק

СЕРЪ МАДАНЪ ШИШУР

להקל בפלי פארזילאן אפילו כשירוע בודאי שנשתמשו באיסור (וזפרט לאחר מעל"ע). ועצמו"ג ש"ד יו"ד סיק"ג סק"ז בשם הגמלת יעקב ודבר שמואל דבהפ"מ יש ללדד להקל לאחר מעל"ע בכלי חרס שזלעו איסור ולפי זה בכלים פארזילאן יש ללדד בהפ"מ לדעת הגמלת יעקב ודב"ש הג"ל עכ"ד הפמ"ג הג"ל. [ועצמו"ג → ח"ד מערכת ה' אות ל' שהביא גם בשם הרב שיורי כנה"ג ש"ד דמונה העולם להשתמש בכלי פארפוריש (סקורין פארזילאן) כשהם שלימים אפילו אם נשתמשו בהם כל השנה חוץ מפני שמחזיקים אותם בכלי זכוכית דשיעי ולא בלעו כל שהוא שלם ואין בו סדק וכן משתמשי' בהם בצער (מחלה ואח"כ) בחלב וכן אם נשתמשו בהם בדבר איסור (מחלה) משתמשים בהם (אח"כ) בדבר היתר אבל כשהן שזורים או סדוקין אין משתמשים בהן ומ"מ מנהי שלא להשתמש בפארפוריש ישיגים בפסח אעפ"י שהם שלימים מפני שראיתי תשו' אחת להרדב"ז ז"ל שאם' את הפארפוריש הישיגים להשתמש בפסח מפני הנסיון שלקח פארפוריא ושקל בפלם כמה היה שוקל ואח"כ השליכו לקדירה של מרק (רותח) והוליאו וחזר ושקלו ומלאו שהיה שוקל יותר ממה שהיה שוקל קודם שהשליכו למרק ומן אז שראיתי חסובה הג"ל חדלתי א"ע מלהשתמש בפארפוריש וכ"ו לצלמי אבל לאחרים איני מורה להם איסור מפני שפסח המנהג להקל ואפילו יבא אליהו ויאסור אותם אין שומעין ומוטב שיהיו שוגגין עכח"ד השיורי כנה"ג המובא בשו"ת הג"ל ובשם כנה"ג (שעל הטור והוא גיהו צעל המחבר שיורי כנה"ג הג"ל) הביא שם בשו"ת שכתב מפורש דרק בפסח החמיר על עצמו שאין להשתמש רק בחדשים אבל לא בשאר איסורים ע"כ. ודגה הגם שהביא שם בשו"ת בשם ספר מחזיק ברכה שכתב שנוון להחמיר בהם אף בשאר איסורין ושכבר נתפשט המנהג לדון את הכלי פארזילאן כדיון כלי חרס ממש ולא מהני להם גם הנעלה ודלא כשיוכנה"ג הג"ל עכ"ד המח"ב הג"ל וכ"מ דעת הפמ"ג ש"ד ביו"ד שם דאפילו בהפ"מ אין לסקל בהם וכ"ה המנהג להחמיר בהם אך מ"מ עכ"פ אותן הכלים פארזילאן שקויגים אותם חדשים

לו סנינים חדשים לפסח. א) עמ"י סיחנ"א סק"ב דכלים חדשים שקויגין מן השוק (אלל הנכרי) אפילו אם הם כלי חרס א"ל לחשוש בהן שמה נשתמשו בו (אלל הנכרי) משום דאין דרך כלל להשתמש בכלים חדשים. אבל כלי מחכות שנקיים מן העכו"ם צדימו ואין הלוקח חזיר בהם אם הן חדשים לריכיים חספק להגעילן או ללכנן כפי חשמישן ע"כ. 73) ועב"ם מאורי אור דבהרבה מקומות ניהגין היתר לקנות ללודך פסח כלי חרס דק פירזילאן חדש מן שוחר עכו"ם ולריגא ליכא חששא ואף דיש בזה ספק שמה שאלו נכרים את הכלים מן הסוחר עכו"ם והשתמשו בו ואח"כ החזירו להסוחר ח"מ י"ל בזה (כמה סברות להיתר אחד) דהוי נוטל"פ עוד קוה"פ משום שכבר אב"י ועוד שאין בהם רק חשש משהו ועוד דנחבטלו צרוב (יבש ציבש) בשאר הכלים שלא נשאלו אך מ"מ במקום שנוהגין בזה איסור אין להקל משום "אל תניש תורה אומך" כיון שהמנהג אינו בטעות דק משו' גדר וחולי המיקל לעלמו סובר שהמנהג נמשך בנעוה של אילו בקיאיין לכן המיקל לעלמו אינו נהרא עברייין ע"כ. ג) ועיי"ש דהמנהג בקהלהו שלא להשתמש בפסח בכלי חבשיל של חרס הדקין שקורין פורזילאן וכל איש הן עשיר הן עני יש להם מימי קדם כלי שלחן של בדיל (על פסח) ואף דליבא איסורא להשתמש בפסח בכלי פורזילאן החדשים כיון שהרוב מהכלים שאלל החגרים היגן נשאלין לאחרים באחלע השנה להשתמש בהם ואפילו אם נשאלין (איזה כלים להעמיס) ח"מ אח"כ הם חוזרים ומתערבים בשאר כלים שצמנות ויבש ציבש מב"מ בטל צרוב (קוה"פ) (ובלירוף) שגם הם נוטל"פ (כשיניע הפסח) ולכן נוהגים היתר בזה צרוב המדינות אך מ"מ (במקום שנוהגין להחמיר) אינו מנהג בנעוה רק משום גדר חשש משהו חמץ ולכן אסור להקל במקום שנהגו להחמיר אבל אותן כלי (הבשיל של) חרס הגרושים וכן כלי משקה (אפילו הם) של פורזילאן לא נהגו בהם איסור כלל (גם בקהלתו) ושרייין ע"כ הו"ד בא"מ החדש סיחנ"א אות ל"ד. 7) ודגה למעשה במקום שאין מנהג להחמיר להשתמש בפסח בכלי פארזילאן חדשים הנקיים מנכרי

המובחר דמי שאפשר לו שיקנה לו ויוו סכינים חדשים לפסח  
ך [יח] בדים שמשחמשים בהם ע"י האור בדי שום מים  
מעדני. שמואל

ודעתו דברולה להכשיר מחלב לבשר או לפיפך  
סגי בהגעלה כיון דהיתרא בלע. ז) וכ"מ דעת  
הפמ"ג א"א סיחם"א סק"א וכתב העעס משום  
דע"י הגעלה איקלש טעמא והוי כניט ער כ"ט.  
ג) וכ"מ דעת החכ"א כלל ע"ד אוחו' דברולה  
להכשיר מחלב לבשר סגי בליבון קל שקש עשרף  
עליו מבחוץ כיון דהיתרא בלע. ד) וכ"מ דעת  
הזכול"א (ואפשר דה"ה הגעלה מהני לדעת.  
החכ"א כשמכשיר מחלב לבשר ומה שאניח שם  
בל"ע אס מהני הגעלה אפשר שזהו דוקא רק  
לענין איסורא שנבלע במחבת וכו' אג"ח בל"ע  
אס מהני הגעלה לענין דיעבד וכו' מיושב א"ה  
שתמה עליו השר"ח הג"ל). ה) וכ"מ שר"ח  
דבמחבת של ישראל של חלב שרולה להשחמש  
בו בשר ע"י הכשר אפילו אס נשחמש בו מחלב  
ע"י טיגון כגון בחמאה מ"מ כגון דהטיגון הוא  
היתר מהני ליה הגעלה וכתב דשלא ע"י טיגון  
גם הרמ"ע מודה. דמהני הגעלה. ו) יכ"ד  
רע"א בתשובתו סי' מ"ט וכן כתב במידושו  
הג"ל דבמחבת בשר כשרולה להכשיר לחלב  
(ומכש"כ איפכא דאז הוי כנבלע בו דרך ביסול)  
מהני ליה הגעלה דלא כמו שהבין הש"ך בדברי  
הרמ"ע הג"ל ע"כ. ועיבשד"ח הג"ל. ז) שכ"ה  
דעת האו"ה כלל נ"ח אוח כ"ו. ח) (ודעת  
הרשב"א במשמרת הבית) דבמחלב לבשר מקרי  
היתירא בלע וסגי בהגעלה. ט) ובשד"ח סיים  
שם שכ"ל לו עיקר לדינא להלכה ולמעשה דמבשר  
לחלב או איפכא מקרי היתירא בלע וסגי בהגעלה  
ובפרט לפי דעת הפוסקים דס"ל לענין מחבת  
של חמץ דסגי בהגעלה (וכמבואר בדבריו לקמן  
סעי' זה סק"ג) א"כ מכש"כ מבשר לחלב או  
בהיפך ע"כ. וכ"מ דעת הפמ"ג א"א סיח"א  
סקי"א דנוטה יותר לומר דבמחלב לבשר כיון  
דמקרי היתירא בלע יועיל לו הגעלה. י)  
וכ"מ דעת הרב תפארת ארס המוצא בשד"ח  
הג"ל. ודנהו כ"ז מיירי כשרולה להכשיר מחלב  
לבשר או איפכא אבל אס נבלע בכלי בשר וחלב  
אזילו בואח"ז תמיר יותר לענין הכשרו [והגם  
שבש"ע הרב הרש"ז סי' תנ"א סעי' ג בהג"ה  
שם היהל כזה וכתב דנבלע בשר בכלי ע"י

סוס איסור או חמץ בודאי אין להחזיק בהם  
איסור לחוש שמא נשאלו לפעמים לנכרי והשתמש  
בהם ואח"כ החזירו: [יז] סכינים חדשים לפסח.  
ואס טעה וחתך בפסח בסכין של חמץ קודם  
שהגעילו עבדכ"ר לקמן סיקי"ז סק"א ענה כ"ג.  
ועיבפמ"ג ש"ד ביו"ד סי' יו"ד סק"כ דאס  
השחיו סכין של חמץ והשתמש בו בפסח יש לאסור  
משום דחמץ אוכר במשהו עכ"ד ועיבש"ך יו"ד  
סוסיק"א ובחק יעקב סי' תנ"א סק"כ מש"ס:  
[יח] כלים שמשחמשים בהם ע"י האור בלי שום  
מים לריבין ליבון. הטעם בזה משום דאמרין  
כבולעו כך פולטו ולכן כשם שנבלע בו החמץ  
ע"י חוס האש בלבד שלא ע"י שום משקה כך  
אינו גפלט ממנו אלא ע"י חוס האש בלבד שילבנו  
באור יפה יפה עד שיהא נילולות נחווין ממנו או  
עד שהשיר קליפתו העליונה שאז בודאי נשרף  
כל האיסור הבלוע. בחוכו. לשון הרב הרש"ז  
סיח"א סעי' י"ג. ועי"ש יו"ד סיק"א סעי' ח'  
ובמידושי רפ"א שם בליונו על הש"ך ס"ק הג"ל  
ובפ"ח שם ס"ז ובפמ"ג מ"ז בש"ע או"ח  
סיח"א סקט"ז ובפמ"ג א"א סיח"א סק"א  
ובש"ע הרב הרש"ז שם סעי' י"ג בהג"ה שם  
ובסעי' כ"ה שם ובהג"ה מהרש"ם מברעזאן שם  
אות י"ט ובשד"ח א"ד מערכת ה' אות י"ז  
ותמלא שם הרבה פרטי דינים וחילוקי דיעות  
בענין הכשר כלי שנבלע איסור שלא ע"י שום  
אמלעי הן שנאסרה. מבליעה בב"ח והן בשאר  
איסורין והן ע"י ח"ץ והיולא מכל המקומות  
הג"ל לענין דינא כך היא. א) כלי שנבלע חלב  
ורולה להכשירו לאכול בו בשר או איפכא  
הרי. א) לדעת הרמ"ע מפאנו (לפי מה שהבין  
בדבריו הרב ש"ך הג"ל) לריך ללבו כיון  
שנבלע בו החלב שלא ע"י שום אמלעי. ב)  
ואחריו נמשך גם הרב עלי לבונה. ג) וכן הבין  
הרב כרם שלמה בדברי הרמ"ע הג"ל. ד) וכן  
הרב מהה"ש סיח"א סק"א הבין ג"כ כך בדברי  
הרמ"ע הג"ל דכשמכשיר מחבת מחלב לבשר  
אף דהיתרא בלע מ"מ לריך ליבון כיון שנבלע  
החלב שלא ע"י אמלעי של היתר אחר. אך.  
ה) הרב קהל יהודא מולק על הש"ך הג"ל

סימן מג

בענין כלים שעברו עליהם יותר מי"ב חדש מבשר לחלב ואיפכא

ענף א

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר זעליג הכהן פארטמאן שליט"א.

→ בדבר קערות פארצעלאיענע של בשר שעברו עליהם יותר מי"ב חדש ונזדמן לו למכור למי שצריך להם להשתמש לחלב ויש בוה הפסד מרובה אם יש מקום ועצה להתיר.

והנה מתחלה צריך לבאר עצם איסור דקדרה של בשר שאינה בת יומא להשתמש לחלב או איפכא דקשה לי בה טובא. והנה בכלי איסור שאינו בן יומא מפורש בסוף ע"ז שאסור גזירה משום קדרה בת יומא. ולכאורה אם יש לגזור בכה"ג מי"ט לא גזרו גם אחר שהוגעל אטו קודם שהוגעל. ודוחק לומר דאין לחוש כשמצריכין לעשות מעשה לאסור גם אחר המעשה אטו קודם המעשה. וגם הא יש לגזור אטו לא יגעילו כדון כגון שלא יהיו ס' נגזו או לא יהיו רותחין וכדומה שע"ז יש ודאי לחוש דלאו כו"ע בקיאי בדיני הגעלה כדחויגין שמטעם זה הנהיגו שלא להגעיל כלי בן יומא כדאיתא ברמ"א א"ח סי' תנ"ב סעי' ב' ובי"ד סי' קכ"א סעי' ב' משום דודאי יש לחוש לזה עוד יותר מאינה ב"י אטו בן יומא שאין בוה פרטי דינים וא"צ לזה בקיאות וידיעות הרבה ומ"מ לא גזרו הגעלת בן יומא כשנעשית כדון. ואין לומר מחמת דהגעלה אם נאסור לא יהיה תקנה בכלים שא"א ללבנן וכשאסרו אינה בת יומא יש לה תקנה בהגעלה. דהא אסרו אף כלי חרס שאינה ב"י כמפורש בתוס' פסחים דף ל' ד"ה לשהינהו וברמב"ם פי"ז ממ"א ה"ב ובהג"א סוף ע"ז. (דלא כהמנ"י והדבר שמואל שהביאו הפמ"ג בש"ד ס"ק י"ז בס"י ק"ג ובפ"ת סי' קכ"א סק"א שרצו להתיר בכ"ח מחמת שאין לה תקנה. ופלא על הפמ"ג והפ"ת שהביאו רק מהג"א לאיסור ולא מהא שמפורש בתוס' פסחים וברמב"ם) וא"כ מי"ט לא אסרו גם בהגעלה.

וצריך לומר דאף שיש לחוש לקלקול וצריך לגזור מ"מ א"א לגזור כיון דאין שם מהאיסור כלום אחר שנגעל כדון. דטעם לצורך הגזירה אינו מועיל לאסור אם אין טעם וגדר קבוע בעצם האיסור דהצורך לגזור עושה רק שמחמת זה נאסור אם יש טעם בהאיסור בעצם כדהוכחתי בחדושי מהא דמעמד שלשתן נחשב הלכתא בלא טעמא אף שיש טעם ע"מ שהוצרכו לחקן כמפורש בתוס' גיטין דף י"ד

שלא פלוג החמיר לאסור אף בטעלער באינו יודע לומר ברי לי שלא נשתמשתי בכלי ראשון. ואולי מה שאינו יכול לומר ברי לי עושה זה לספק כיון שבעצמו מסתפק אלמא דהיה שייך להסתפק על תשמישיו בהכלי ביום זה שמא היתה לו תשמיש בהטעלער בכלי ראשון ואין שייך להחשיב מה שלא שכח בכלים אלו להשתמש בכלי ראשון. דמזה שאינו יודע ניכר קצת שבוים זה היה שכח אצלו תשמיש כוה. עכ"פ חזינן מפורש שהרמ"א פליג על טעם זה דא"ה. וכן ודאי פליג בזה הש"ך ולכן אין להחמיר למעשה.

ובעובדא זו דהסינק אין נוגע זה דאף אם נאסר כולו מצד עיריות הרבה. עכ"פ בהדחה זו של הכלים אינו מפליט מהסינק אלא כדי קליפה כדון עירוי ממקום שהלך הקלות. ולענין הבלעה תלוי זה במה שבארתי להרמ"א והש"ך והמסקנא לדינא.

ולמה שבארתי שהחלוק בין כ"ח לכלי נחשת. הוא גם למסקנת הירושלמי. יש לתרץ שיטת ה"י ירוחם שהביא הש"ך בסימן ס"ח ס"ק ל"ג דכלי נחשת אינו בולע בעירוי, דסובר כרשב"ם שעירוי אינו מבשל ומירושלמי חזינן דכלי נחשת אינו בולע כשלא מבשל, וא"כ צריך לומר דכלי נחשת אינו בולע בעירוי. ויסבור דכיון דגמ' דידן בזבחים דף צ"ה אינו מביא הא דת"כ דדריש שגם כלי נחשת בעו מריקה ושטיפה בעירוי ש"מ שלא סבר זה. אלא דרק בכ"ח נאמר זה כדדריש מקרא דכו ישבר. ומה שמוכיח הש"ך מהא דנקט במתני' אחד שעירה לתוכו רוחח ותיכף נקט אחד קדשי קדשים ואחד קק"ל טעונין מריקה ושטיפה שהוא בכלי נחשת דכ"ח הא צריכין שבידו. לא קשה אליבא דהרמב"ם דסובר בפ"י המשנה ובפ"ח ממע"ק הי"ד שגם כ"ח בשאר קדשים טעונין רק מריקה ושטיפה וא"כ אפשר אירי בכ"ח. ועיין ברמב"ם שם שהבעיא דבשול בלא בלוע נקט רק בכ"ח והלח"מ נשאר בקושיא ולפ"ז ניחא דדרשא דכו הוא רק בכ"ח דכן הא סובר גמ' דידן ולכן הויא הבעיא רק בכ"ח. וכן יסבור ה"י ירוחם. ואף שהרמב"ם עצמו פוסק בה"י שעירוי צריך גם כלי נחשת מריקה ושטיפה, אולי הוא משום דלענין זה פוסק כת"כ שהובא בירושלמי ולא מן הקרא אלא מן הסברא כיון דנבלע כדאמר בגמ' בלוע בלא בשול לא קמבעיא. משמע דלא בעי קרא והקרא הוא רק אסמכתא בעלמא ור' ירוחם סובר דאינו בולע וליכא הסברא.

והנני ידירו מוקירו ומברכו בכח"ט בסטצ"ג. משה פיינשטיין

י"ז חלק א

הוא  
לחלב  
אם  
וגם  
יש  
ממין  
הכא  
איסור  
אור.  
גופיה  
במקום  
אותו  
ה שם  
באופן  
היה  
קליפת  
מותר.  
מרות.  
ששים  
ק"ה.  
וכ"ש  
דיחין  
לבד  
היהם  
כלים  
נאסר  
ליפה  
אף  
זיעה  
פעם  
החלה  
אף  
צ"ה  
יסוד  
עשה  
עירוי  
ק"ט.  
ליני.  
א"ה  
ביחד  
רבה  
אלא  
אינן  
הוא  
בביל

ליאסר אח"כ בשבח החלתית אלא ודאי שעדין נחשב מין הנבלה והטעם יוצא מן הנבלה אף בעת שהיה פגום רק שהיה מותר כ"ז שהיה פגום והוא כעין גדר בטול דחזור ונעזר וכ"כ נבלה שנפסלה מלגר חזרת להאיסור כשחזרה והוכשרה לגר. וא"כ גם בכל תערובות שאף שעדין יש קצת פגם מ"מ כיון שראוי לאכילה מצד התערובות אסור.

אבל לאסור ברוב היתר מצד הטעם פליגי הר"ן והרשב"א דהרשב"א מתיר והר"ן אוסר. דתליא זה במה שאינו בטל טעמו וממשו דאם הוא מצד שהטעם אינו מעורב אין לאסור כהרשב"א דהא הממש בטל ברוב ומצד הטעם שאינו מעורב הרי לא נאסר הטעם כלל מחמת דיש בו גם כח היתר. אבל אם הוא מחמת דהטעם עושה שבהכרח לא נבטל השם שנתערב גם בזה לא נבטל כיון שעכ"פ גרגש טעמו. וזהו סברת הר"ן. ומה שמתיר באם שבח הגודל הוא פחות מהפסד הטעם הוא משום דאז נמצא שהאיסור לא הושבח כלום ואוכלו רק מצד שבח היתר שבו ולא מצד שגם הוא הושבח. וגם יש לומר דאף הרשב"א יסבור שלא נבטל בהכרח השם שנתערב כיון שגרגש טעמו. וזה שמתיר ברוב היתר הוא מטעם דסרוחה מעיקרא לר"ש אינו מקרא אלא מחמת דהוא עפר בעלמא ועפר בעלמא ודאי לא יאסר בשום אופן כמו כל היתר שלא נאסר שוב. ומה שחלתית שמחליא לשבח אסור אף שהטעם שבקדרה הוא איסור חדש יוצא מהאיסור שהוי כסרוחה מעיקרא הוא מטעם שקדרה ב"י לא פגמה כלל ונאסר כבר הטעם בשם האיסור אך הותר מצד שלא ב"י נפגם ומותר כנבלה שנפסלה מגר שזה חוזר וניעזר כשהושבח.

ועיין בחו"ד סי' ק"ג סק"א שאף בכל גו"ט לפגם סובר שלא יאסר טוב אף אם יושבח אח"כ. וזה תמוה מהא דחלתית. ונצטרך לומר לדידיה שלא ב"י אינו פגם גמור דאף אם היה מופרש הפגם לבד היה ראוי לגר בדמפרש רעק"א בתשובתו. אבל מה יעשה להסוברים ודאי דנפסל מגר כגון להרא"ה שהביא רעק"א שם בתשובתו ובודאי אין לומר שיפולגו גם בזה. ולכן מסתבר שבנפגם אחר שנאסר יהיה אסור כשיושבט מטעם דבארתי. (ומ"מ מה שמתיר החו"ד אף בבב"ח וכלאי הכרם הנכון כדבריו אף לפ"ז משום דעכ"פ ההיתר הוא משום שנבטל משם נבלה כ"ז שהוא פגום ול"ד לאוכל שלא כדרך הנאתן שיש לו מציאות לאכול כדרך הנאתן שנמצא שאין החסרון בהנבלה ושמה נבלה בודאי רק שאינו בשם אכילה ולכן בבב"ח וכלה"כ שלא נאמר אכילה חייב אבל כשא"א לאכול כדרך

הנאתן משום שהחסרון הוא בהנבלה בזה אף בבב"ח וכלה"כ מותר דשם בב"ח וכלה"כ גם בהו צריך.)

אבל בסרוחה מעיקרא מסתבר כהחרי"ד שלא יועיל תקון ושום שבח כיון שאינו כלל מין נבלה ולכן מצד הטעם שנרגש כיון שהוא פגום לא יוכל לעשות שלא יהבטל הבעין שנתערב דהא לא נרגש שהיה מתחלה מושבח שרק זה אוסרו כדבארתי לעיל אליבא דר"מ ולכן בטל האיסור שבעין ברוב היתר. והר"ן לא יחלוק סרוחה מעיקרא מנפגם אח"כ ובתרייהו יסבור שאסור אחר שהושבח. וזהו באור נכון ואמת לע"ד בהרשב"א והר"ן ובטעם מחלקותם. וא"כ גם לדידהו הפגם מאינה ב"י הוא פסול מאכילה דגר ובקדרה ב"י למ"ד דפגמה פורתא הוא ג"כ שהפורתא שנפגם פסול הוא מלגר אך מה שראוי הוא מצד שיש בו גם שבח כדבארתי ושבח ההוא משביח מה שנתבשל בו. ולכן בבב"ח הוא דרך בשול מצד מה שמשביח כדבארתי. וניחא מה שאסור בב"י אבל מה שאסור לתחלה באינה ב"י תמוה כדהקשתי.

ענף ו

ולכן מסתבר לע"ד שצריך לומר שמבשר לחלב או איפכא באינה ב"י אינו מגזירה דשאר איסורין שבסוף ע"ז שהאיסור הוא על הקדרה אלא שהוא איסור אחר לא על הקדרה אלא על האדם שאסור לו להשתמש בכלים שהורגל להשתמש בהם בשם לחלב וכן איפכא. אך אין שייך לאסור אף על האדם מחמת הרגלו רק כשהם עדין בשם כלי בשר דהא קודם הגעלה וליבון שיש שם עדין טעם בשר אף שכבר נפגם ואינו שוב בשר האיסור חלב דמ"מ שייך לקרותו בשם כלי בשר כיון שזה הטעם שנרגש מהכלי הוא עכ"פ של בשר אבל אחר הגעלה וליבון ששוב ליכא שם שום טעם של בשר אין שייך לקרותו כלל עתה בשם כלי בשר וממילא אין שייך לאסור את האדם מלהשתמש מה שירצה כיון שהוא ככלי חדש.

וניחא לפ"ז המנהג שכתב המג"א בסי' תק"ט ס"ק י"א שלא להגעיל ושלא ללבן מחלב לבשר או איפכא דהוא מגדר האיסור דלאו ב"י של בשר שהוא מחמת שהורגל בו לבשר ששייך זה אף אחר הגעלה ואף שא"א לאסור כדבארתי מ"מ להנהיג איסור ודאי שייך וראוי להנהיג כן.

וכיון שהוא רק איסור על האדם מלהשתמש לחלב בכלים שהורגל בהם לבשר מסתבר יותר שהוא רק על אותו האדם שהשתמש בהם ממש אבל

על אחרים שלא השתמשו בהו הכלים שאינם בני יומן לקוב יכול לפ"ז למזכרם לאחרים ו אבל מ"מ יש להסתפק אולי מלהשתמש בהם איפכא ממה אף שלא מסתבר כן לע"ד ויש

והנה למה שבארתי ולהו החכ"צ שהובא בתשובת רעק"א קכ"ב סק"ג דמה שבשאר איסו איסור שעברו עליהם יותר נ דכיון שבדיעבד מותר גם תוך להתיר גם תוך י"ב חדש. ל חדש. דהא אין שייך לאסור לאסור אם אין שם שום א אסרו אחר הגעלה וכמו שלא היין להנו"ב. ובאמת מוכרח לו החכ"צ דה"ק מאד דהא בכל אסו ב"י הא מוכחא מלתא דבו וצריך לומר שכוונתו דביום א לו צורך לשאל ואינו יודע שיתירו לו אינו ב"י יחשוב על ב"י הו מתירין לו אבל חדש אסור אף כדיעבד מסת גודמן לו צורך לשאל ואסור אחר י"ב חדש לא יטעה להתי או שכיון שבב"י אסור מן ה ב"י כדכתב החכ"צ אח"כ לת ס"ל נטל"פ מותר מדלא מתיר י"ב חדש. מחמת דאם נטל"פ גזרינן שפיר אחר י"ב חדש ורק כשהוא אסור אף בדיע גזרו אחר י"ב חדש. ובודאי צריך לומר כטעם הגו"ב שה דלא אסרו בהגעלה. וא"כ לא איסורין אם היה כמו ב"י ו כלה כל הבלוע. ולכן צריך ל רעק"א שם ובפ"ת דביין דוקו בשאר דברים וממילא אסור גו אבל מסתבר לע"ד שהחלו הוא כמו דמצינו שייך בטל כפ סעי' ה' מחמת דנקלש טעם חולין דף כ"ה ד"ה המתמד. ה בס"י קליה ס"ק ל"ג שכלי ה: היין. ופירוש הדבר צריך לנו כזה אינו יין דהא בעצם כל נ אינו כלום כדאיתא בתרומות פי



בפסחים דף כ"ד לאבי ובכרכות דף ל"ח למר  
 ב"ר אשי דזיעה בעלמא הוא ורק יין ושמן איתרבו  
 מקראי דיש להם דין הפרי עיין בתוס' פסחים שם  
 ד"ה אלא. וא"כ הוא רק מצד חשיבותו שיש בו  
 החריפות והטעם שיש ליין ממש ולא בנקלש ששוב  
 אין לו יתרון זה אלא הוא ככל משקה היוצא מן  
 הפרי שאינו כלום. ואף שכל משקה אסור לכה"פ  
 מדרבנן דהא רק אין סופגין את הארבעים תנן  
 וכן מפורש ברמב"ם פ"י ממ"א הכ"ב צריך לומר  
 שלא גזרו ביין הנקלש טעמו שהוא רק דוקא אחר  
 שנתערב ואחר שנשתנה מכפי שהיה.

וביין נסך גמי כל הנסוך הוא רק מחמת היתרון  
 שיש ליין בחשיבותו וכשנקלש טעמו ששוב אין לו  
 יתרון זה הוא ככל משקה שאינו מתנסך ונמצא  
 שמשקה היין שנתנסך כבר אינו בעולם. ול"ד להא  
 דבאשרה אף האפר אסור כדאיתא בסוף תמורה וא"כ  
 יחשב כשנשתנה היין למשקה אחר בזה שנקלש  
 טעמו ויאסר כאפר של אשרה. דהכא שכל הנסוך  
 היה מצד היתרון והיתרון שהיה להיין לא נשתנה  
 למשקה אחר אלא אינו בעולם כלל דהא ליכא שום  
 יתרון עתה אבל באשרה שעבד לגופה הרי ישנו  
 עדין מגופה אף שנשתנה לאפר. וניחא לפ"ז מה  
 שבגזיר משמע ברמב"ם פ"ה מניירות ה"ז שבעינין  
 ששים דכתב שהוא כחלב ודם. ואף שכתב שם לענין  
 נתערב בדבש שלא נקלש דרק במים נקלש בששה  
 כדאיתא בש"ך סי' קל"ד ס"ק כ"א מ"מ כיון שכתב  
 שהוא כחלב ודם משמע שלכל מילי הוא כחלב ודם.  
 אך אפשר דהרמב"ם סובר גם ביי"ג שנתערב במים  
 בששים כהי"מ שכטור שם. אבל למה שבארתי נזיר  
 שאני דהא בגזיר אסור כל היוצא מן הגפן אף  
 שאינו בחשיבות יין ולכן נהי שנקלש טעמו ואינו  
 יין אלא משקה בעלמא שיצא מן הגפן גמי אסור  
 דלא גרע מחרצנים ווג ולכן אסור עד ששים אף  
 במים כחלב ודם אבל בערלה לפ"ז יהיה מותר  
 בששה. ובטעם זה הוא גם הא דמועיל ישון י"ב  
 חדש שג"כ נקלש הטעם ואין בו שוב יתרון החשיבות  
 שיש ביין והווי רק כמשקה היוצא מן הפרי בעלמא  
 שאינו כלום ואינו שייך לנסוך. ואף להסוברים דלא  
 בטל יין בששה אף במים אפשר הוא מחמת דסברי  
 דלא נקלש טעם היין במים אבל עירוי שמהני גם  
 לדידהו יהיה מטעם שנקלש הבלוע ע"י העירוי ולא  
 נצטרך לומר לדידהו טעם אחר בעירוי. ובישון י"ב  
 חדש גמי צריך לומר שנקלש כמו בעירוי.

והנה הר"ן בחולין דף ק"א סובר דרק ביי"ג  
 התירו ישון משמע שגם ביין באיסור אחר כגון

על אחרים שלא השתמשו בהם עד עתה אין לאסור  
 הכלים שאינם בני יומן לקובעם למה שירצה. וא"כ  
 יכול לפ"ז למוכרם לאחרים שישתמשו בהם איפכא.  
 אבל מ"מ יש להסתפק אולי אסרו גם כל אדם  
 מלהשתמש בהם איפכא ממה שהורגל בעל הכלים  
 אף שלא מסתבר כן לע"ד ויש עכ"פ להחמיר למעשה.

והנה למה שבארתי ולהנ"ב אין לומר כסברת  
 החכ"צ שהוכח בתשובת רעק"א סי' מ"ג ובפ"ה סי'  
 קכ"ב סק"ג דמה שבשאר איסורים אסור לבטל בכלי  
 איסור שעברו עליהם יותר מ"ב חדש הוא משום  
 דכיון שבדיעבד מותר גם תוך י"ב חדש נקל לטעות  
 להתיר גם תוך י"ב חדש. לכתחלה כמו אחר י"ב  
 חדש, דהא אין שייך לאסור אף שיש טעם וצורך  
 לאסור אם אין שם שום איסור כלל כמו שלא  
 אסרו אחר הגעלה וכמו שלא אסרו מטעם זה בכלי  
 היין להנ"ב. ובאמת מוכרח לומר טעם הנ"ב דטעם  
 החכ"צ דחוק מאד דהא בכל אינו ב"י מ"מ גזרו  
 אטו ב"י הא מוכחא מלתא דבב"י אף בדיעבד אסור.  
 וצריך לומר שטונתו דביום אחד אפשר שלא נודמן  
 לו צורך לשאל ואינו יודע שאסור ולכן כשיראה  
 שיתירו לו אינו ב"י יחשוב שגם אם היה שואל  
 על ב"י היו מתירין לו אבל בכלי היין שכל הי"ב  
 חדש אסור אף בדיעבד מסתמא במשך גדול כזה  
 נודמן לו צורך לשאל ואסרו לו ולכן כשיתירו לו  
 אחר י"ב חדש לא יטעה להתיר גם תוך י"ב חדש.  
 או שכיון שבב"י אסור מן התורה גזרו גם באינו  
 ב"י כדכתב החכ"צ אח"כ לתרץ דלא תפשוט דרב  
 ס"ל נטל"פ מותר מדלא מתיר קדרות בפסח כישון  
 י"ב חדש, מחמת דאם נטל"פ אסור הוא מן התורה  
 גורנין שפיר אחר י"ב חדש אטו תוך י"ב חדש,  
 ורק כשהוא אסור אף בדיעבד ורק מדרבנן לא  
 גזרו אחר י"ב חדש, ובודאי הוא דחוק מאד. ולכן  
 צריך לומר כטעם הנ"ב שהוא נכון ומוכרח מהא  
 דלא אסרו בהגעלה. וא"כ לא הי"ל לאסור אף בכל  
 איסורין אם היה כמו ביין שאחר י"ב חדש היה  
 כלה כל הבלוע. ולכן צריך לומר כהרשב"א שהביא  
 רעק"א שם ובפ"ה דבין דוקא כלה ההלוחית ולא  
 בשאר דברים וממילא אסור גם אחר י"ב חדש.

אבל מסתבר לע"ד שהחלוק דין משאר איסורין  
 הוא כמו דמצינו שיון בטל בששה במים בסי' קל"ד  
 סעי' ה' מחמת דנקלש טעם היין כמפורש בתוס'  
 חולין דף כ"ה ד"ה המתמד. וכן בעירוי כתב הש"ך  
 בסי' קל"ה ס"ק ל"ג שכלי היין שאני דנקלש טעם  
 היין. ופירוש הדבר צריך לומר שיון בטעם קלוש  
 כזה אינו יין דהא בעצם כל משקה היוצא מן הפרי  
 אינו כלום כדאיתא בתרומות פ"א מ"ג מטעם דמפורש

בזה אף בבב"ח  
 (בהו צריך.)

כהחז"ד שלא  
 כלל מין נבלה  
 פגום לא יוכל  
 דהא לא נרגש  
 בדבארתי לעיל  
 וברוב היתר.  
 מנפגם אח"כ  
 ה. והווי באור  
 עם מחלקותם.  
 פסול מאכילה  
 דהא הוא ג"כ  
 ד מה שראוי  
 ושבח ההוא  
 יח הוא דרך  
 דא מה שאסור  
 ה. ב"י תמוה

מכשר לחלב  
 אר איסורין  
 אלא שהוא  
 אדם שאסור  
 בהם בשר  
 ע"י על האדם  
 בשר דהוא  
 שם בשר אף  
 חלב דמ"מ  
 טעם שנגרש  
 געלה וליבון  
 אין שייך  
 ממילא אין  
 שירצה כיון

בסי' תקט"ט  
 חלב לבשר  
 י של בשר  
 דהא אף אחר  
 מ להנהיג

מלהשתמש  
 תבר יותר  
 ממש אבל

ערלה וכה"כ לא התירו יסון. (זה שבטל יין בששה חלקים מים אף בתרומה להסוברין כן בצטרך לומר לדידה שהוא מטעם שנו"ט לפגם וכמפורש כן בר"ן ע"ז דף ע"ג לדידהו וכן משמע לשון הראב"ד שבטור סי' קל"ה, אף שלא מסתבר לכאורה לומר שפוגם אבל כן מוכרח לדידהו.) וטעמו צריך לומר שסובר דין ושמן שנאסרו הוא מצד שהם עיקר הפרי התירוש ויצהר כתיב ויפרש כרש"י חולין דף ק"כ שהלמוד בכורים מתרומה וערלה מבכורים הוא למעט שאר משקין ולא כתוס' פסחים דמפרשי דהלמוד הוא להיביב בתירוש ויצהר אף שבצמצם גם הם נחשבו רק זיעה בעלמא, אלא דין ושמן לא צריכי קראי לחיבי בערלה ובכורים משום דהם עיקר הפרי והלמוד הוא למעט שאר משקין דהשמיענו הקרא ששאר משקין נחשבו זיעה בעלמא וזה טאמר בפסחים טעם דזיעה בעלמא הוא אינו מסברא אלא שזוהו טעמא דחדוש הקרא. ולכן אינו כלום מה שנקלש טעם היין להתיר בשביל זה אבל א"כ הוא רק בשאר איסורין אבל ביי"ג מותר מטעם שנקלש טעם היין גם להר"ן מטעם דבארתי מחמת שרק היתרון שבהיין הוא המתנסך וכשנקלש הטעם ששוב ליכא היתרון נמצא שאינו כבר בעולם. וזהו הטעם דמהני עירוי וישון י"ב חדש ביי"ג אף שלא מהני בשאר איסורין אף ביין להר"ן, ובנו"י למה שבארתי לא יהני עירוי וישון י"ב חדש לכונ"ע.

וא"כ ודאי עכ"פ יש למילף ממה שמהני יסון י"ב חדש ביי"ג מחמת שנקלש טעם היין שגם בשאר איסורין נקלש הטעם אך עכ"פ אסור משום שגם טעם קלוש אסור, וא"כ עדין יש מקום לשיטת החכ"צ דאחר י"ב חדש גם בשאר איסורין לא יאסר אף בבטלו דבר חריף דלא מצינו שדבר חריף מחליא לשבח אלא באינו ב"י שכל הטעם אית ביה רק שנפגם אבל אחר י"ב חדש שהוא גם קלוש אפשר שלא מחליא ליה דאין בכחו להתחלף אלא אדרבה להתבטל לגמרי. וליכא סתירה מהרשב"א והר"ן על דינא דחכ"צ אלא לענין פסח למאן דאוסר נו"ט לפגם. אך ודאי יש גם לומר דגם טעם קלוש לא מתבטל בהחריפות ואדרבה מחליא לשבח ואף שלא מצינו זה בגמ' מ"מ אפשר לומר כן וצ"ע בזה לדינא. וא"כ הוא רק באיסורין אבל מחלב לבשר או איפכא לפ"מ שבארתי שהוא רק טעם קלוש אחר י"ב חדש מסתבר לע"ד שיש להתיר משום דטעם קלוש כזה היה מותר אף אם היה לשבח. דהא מצינו שני"ט בר ג"ט מותר מבשר לחלב ואיפכא משום שטעם קלוש כזה של ג"ט בר ג"ט אינו יכול לעשות איסור ורק כשכבר היה איסור לא הותר

בוה שנקלש הטעם וממילא אוסר כיון שאינו פוגם. והנה ביי"ג לא מצינו שהותר ג"ט בר ג"ט וברור שאסור אף שהוקלש טעם היין אף דבישון י"ב חדש מותר מחמת שנקלש הטעם חזינן דקלישה דישון די"ב חדש הוא יותר קלוש מקלישה דני"ט בר ג"ט וא"כ ראייה גדולה שמבשר לחלב ואיפכא וכל ג"ט דהיתרא שעושה איסור שמוחר בקלישה דני"ט בר ג"ט כ"ש שהיה מותר בקלישה כזו דישון י"ב חדש אף אם היה נו"ט לשבח. וא"כ נמצא שטעם חלב ובשר כזה לא נחשב כלל לשם חלב ובשר כיון דאף אם היה משיבוח היה מותר אף לכתחלה כמו ג"ט בר ג"ט. ואף שבני"ט בר ג"ט יש שאוסרים בנתבשלו וכן אסור בדבר חריף הוא כשהבשול והחריפות היה בטעם הראשון משום שהוציא עיקר הטעם והוי כחד טעמא אבל בטעם השני שהוא כבר קלוש לא יועיל חריפות ובשול לאוסרו דהחריפות לא יעשה יותר טעם חלב ממה שיש בו. וא"כ בישון י"ב חדש שכבר הוא קלוש לא יאסור אף בדבר חריף.

וכיון שנמצא שאחר י"ב חדש הוא כאין שם חלב ובשר כלל אין מקום לאסור אחר י"ב חדש מלהשתמש בהם איפכא למה שבארתי ולשיטת הנ"ב אף מצד גזרה. ולכן אף שבכלי איסור יש לאסור אף אחר י"ב חדש מ"מ מחלב לבשר או איפכא אין לאסור. ואין לחוש למה שאיתא בפמ"ג סי' ק"ג בש"ד ס"ק י"ז בשם הדבר שמואל שכ"ה שהוחם בו יי"ג לא מהני יסון וא"כ גם הכא לא יהני דאף שהפמ"ג כתב דהב"י בסוף סי' קל"ה סובר כן אינו נראה דהא בש"ע סתם שכל הכלים הותרו בישון וגם ברמ"א סעי' ו' שהביא המרדכי מפורש שהוא רק לענין עירוי משמע דישון מהני ולכן בנ"ד שהוא רק איסור דרבנן ודאי אין לחוש לזה.

ומצד המנהג שכתב המג"א סי' תקט"ט שנהגו שלא להגעיל מחלב לבשר נמי מסתבר שהוא שייך רק בהגעלה וליבון שיכול להכשירו בו ביום שנשתמש לחלב שבוה שייך הטעם שכתב דאם יעשה כן לא יהיה לו לעולם רק כלי אחד ויגעילנו בכל פעם שישתמש ואתי למטעי. אבל בהיתר דישון י"ב חדש שלא שייך זה אינו בכלל המנהג. ויותר מזה חזינן להרא"ה שהביא הריטב"א ולהיש מקילין שבמ"מ שסברי שלא אסרו באינה ב"י מבשר לחלב ואיפכא מתירין זה לכתחלה ואמאי לא אסרו לכה"פ מצד המנהג. ומלשון המג"א משמע שהוא מנהג ישן דאם הוא מנהג חדש לא היה מקשה גם מהב"י. אלא ודאי דכיון שבאותו יום שיבשל חלב יהיה אסור לבשל בשר אין לחוש שמא לא יהיה לו רק כלי אחד דהא יצטרך לכלי אחר לבשל בו בשר באותו יום

ולכן אינו בכלל המנהג. וא"כ חדש אין לחוש לזה ואינו כשימכרם לאחר שלא הורגל ל שאין לחוש למה שכתבתי שטע שוורגל בהם להיפוך.

ענף ז

ולכן מסתבר לע"ד בעובדו למוכרם כיון שיש הפסד מרובה להיפוך אחרי שכבר עברו יו יגעילם מתחלה ג"מ. כי למה ש מותר מצד זה שעברו י"ב חד הפסד מבשר לחלב ואיפכא אף ה מיאסור להיתר.

ובצרוף דעת הרא"ה שהב שבמ"מ שמוחר כל אינו ב"י כ דלפ"מ שבארתי שיטתם נכונה הפוסקים חולקים עליהם מ"מ בשעת הדחק כזה שהוא הפ"מ סי' רמ"ב שסומכין באיסור דרב רבים בשעת הדחק שהוא במקו שמסתבר יותר כותיהו למה שב הוא מחמת צרוף הרבה קערות לא היה הפ"מ מ"מ מסתבר שו מפורשת מנדה דף ס' שאיכא ד שפירושו שנגעה פעמים רבות הפ"מ אף שכל נגיעה טימאה ר לפרש בתוס' שם דף ר' ד"ה ב' ו

ותמוה מאד מה שחידש ב מ"ג דכיון דכל קערה בפ"ע אינה להחשב הפ"מ מחמת רבוי הקו מפורשת שמצטרפין להחשב ה דשבת דף קנ"ד דמתיר להניח במקום הפ"מ זמ"מ מתיר בטעו שכל אחד מהכלים אין בו הפ" דהרבה כלים הם בכרך אחד ו להחשיב הפסד אחד על כרך זו ישבר. וכן בביצה דף ל"ו שמח הפ"מ אף שכל פרי בפ"ע אין שהוא מחמת שכל ערימה נחשבת ואין לתרץ מחמת דההפסד נעש קדרות בפסח נמי הפסד כולן וסובר שם רעק"א שאין מצטר

הא דשבת וביצה כדתיירצתי. אבל מהא דנדה ודאי ראייה דמצטרפין להחשיב הפ"מ דלא כרעק"א.

וראיית רעק"א מהר"ן שגבי תנור יוצן בפסחים דף כ"ז כתב שאף שזה וזה גורם אסור לכתחלה מ"מ תנור שאין לו תקנה הוא כדיעבד וגבי פינכא דתברה ר' אמי בחולין דף קי"א וגבי קדרות בפסח ישברו כתב דאף דצריך לשוברן לאו כדיעבד דמי אלמא דהוא משום דתנור יש בעצמו הפ"מ ופינכא וקדרה אין בעצמם הפ"מ ודיעבד נחשב רק כשהוא הפ"מ ואף שיש לו כמה קדרות דכל ימות השנה אין מצטרפין להפ"מ. תמוה מאד לע"ד דהיא מיפרכת מיניה וביה דהא לפי דברי רעק"א יש לאסור להר"ן ז"ל גורם בקדרה שהוא הפסד מועט ואין נחשב דיעבד ובגמ' פסחים שם מפורש בלישנא קמא שקדרה שצרפה בעצי איסור ג"כ מותרת למ"ד ז"ל גורם מותר ול"ב שאוסר הוא מטעם אחר עיי"ש א"כ מפורש שגם קדרה נחשב דיעבד כיון שאין לה תקנה אף שהוא הפסד מועט. ומוכרחין לומר שאין כוונת הר"ן כלל מחמת שהוא הפ"מ אלא במה שאין לה תקנה לכד נחשב דיעבד אף שהוא הפסד מועט מאד משום שעכ"פ הוא דיעבד. וגם בנטל"פ א"א לחלק בין הפ"מ למועט דהא באוכלין התירו אף מעט דמעט ורק הכלי אסרו לעולם אף שהוא דיעבד מצד גורה אטו ב"י וחלוק מאוכלין מטעם שכתבו התוס' והרא"ש סוף ע"ז. וכונת הר"ן הוא רק כדכתבו התוס' בהא דקדרות בפסח ישברו לרב דאף דנטל"פ מותר מ"מ אסרו לבשל לכתחלה משום גזרה אטו ב"י. אף שהוסיף שאף שצריך לשוברן לא עשאוּם לענין זה כדיעבד והוכיח מפניכא ולא נתן הר"ן ע"ז טעם. והוא מוכרח גם מצד הלשון דאם טונתו לטעם רעק"א שאין בהם הפ"מ חסר העיקר מן הספר. ומה שחלוק מז"ז גורם שלא אסרו בכ"ח שאין לו תקנה הוא מטעם שלא כל האיסורין שוין כדאיתא בגליון מהרש"א סי' קמ"ב. וצע"ג דברי רעק"א והפ"ת סי' קכ"ב הביאו ולא הרגיש בזה. ובאם הקערות הם "סעט" אחד ודאי אף לרעק"א נחשבו אחד לענין הפ"מ דהוא עוד כ"ש מהא דשבת. וגם יש לצרף בעובדא דידן דעת הנחלת יעקב והכמי וויניציאה והדבר שמואל שמתירין אף באיסורין אחר מעל"ע וכ"ש מבשר לחלב ואיפכא. ואף שאין לסמוך ע"ז דהתוס' והרא"ש והרמב"ם והג"א חולקחים ע"ז מ"מ יש לצרף זה לסניף בפרט שרעק"א בתשובתו הסכים להם במקום הפ"מ אך שמצריך שיהיה הפ"מ שלא בצרף שבוה הוכחתי שנחשב הפ"מ. ובסעט אחד אף לרעק"א הוא הפ"מ ואף שהסכים רעק"א הוא מצד ראייתו מהר"ן שהפ"מ

ולכן אינו בכלל המנהג. וא"כ כ"ש שבישון י"ב חדש אין לחוש לזה ואינו בכלל המנהג. וכ"ש כשימכרם לאחר שלא הורגל להשתמש בהם לחלב שאין לחוש למה שכתבתי שטעם המנהג הוא מצד שתורגל בהם להיפוך.

L

ענף ז

75

ולכן מסתבר לע"ד בעובדא דידן שיש להתיר למוכרם כיון שיש הפסד מרובה למי שישתמש בהם להיפוך אחרי שכבר עברו יותר מ"ב חדש אך יגעילים מתחלה ג"פ. כי למה שבארתי והוא העיקר מותר מצד זה שעברו י"ב חדש מדינא אף בלא הפסד מבשר לחלב ואיפכא אף הוא עצמו אף שאסור מאיסור להיות.

ובצרוף דעת הרא"ה שהביא הריטב"א והי"מ שבמ"מ שמותר כל אינו ב"י מבשר לחלב ואיפכא דלפ"מ שבארתי שיטתם נכונה ולכן אף שרוב הפוסקים חולקים עליהם מ"מ יש לסמוך עליהו בשעת הדחק כזה שהוא הפ"מ כדאיתא בש"ך יו"ד סי' רמ"ב שסומכין באיסור דרבנן על יחיד במקום רבים בשעת הדחק שהוא במקום הפ"מ וכ"ש הכא שמסתבר יותר כותייהו למה שבארתי ואף שהפ"מ הוא מחמת צרוף הרבה קערות דבכל קערה בפ"ע לא היה הפ"מ מ"מ מסתבר שנחשב הפ"מ. וראיה מפורשת מנדה דף ט' שאיכא דאמרי טהרות אפיש שפירושו שנגעה פעמים רבות ומצטרפים להחשב הפ"מ אף שכל נגיעה טימאה רק מעט. וכן מוכרח לפרש בתוס' שם דף ו' ד"ה בשעה"ד.

ותמוה מאד מה שהידש בתשובת רעק"א סי' מ"ג דכיון דכל קערה בפ"ע אינה הפ"מ אינן מצטרפות להחשב הפ"מ מחמת רבוי הקערות דמנדה ראייה מפורשת שמצטרפין להחשב הפ"מ. בשלמא מהא דשבת דף קנ"ד דמתיר להניח כרים וכסתות רק במקום הפ"מ ומ"מ מחיר בטעונה כלי זכוכית אף שכל אחד מהכלים אין בו הפ"מ יש לומר משום דהרבה כלים הם בכרך אחד נחשבו כאחד לענין להחשיב הפסד אחד על כרך זה שהוא מרובה אם ישבר. וכן בביצה דף ל"ו שמחשיב משילין פירות הפ"מ אף שכל פרי בפ"ע אין בו הפ"מ יש לומר שהוא מחמת שכל ערימה נחשבת דבר אחד בפירות. ואין לתרץ מחמת דההפסד נעשה ברגע אחד דהא קדרות בפסח נמי הפסד כולן נעשה ברגע אחד וסובר שם רעק"א שאין מצטרפין אך יש לתרץ

נחשב כדעבד דלמה שבארתי אין משם שום ראייה ומצמנו אין לומר דבר כזה מ"מ ודאי יש לצרף שיטתו לסניף.

וגם יש לצרף מה שיש סוברין שבכלים מפרצלין לא בלעי ומותרין לגמרי כמו זכוכית מחמת דשיע כדאיתא ביד אפרים סי' ק"כ בשם שאילת יעבץ בשם אביו ואף שמפמ"ג סי' ק"ג בש"ד ס"ק י"ז משמע שבלעי וכן משמע בפ"ת סי' קכ"ב סק"ג מ"מ ודאי הוא סניף להתיר.

וגם יש לצרף שיטת בעל העיטור שהביא הטור סי' קכ"א שכ"ח שאינם ב"י מותרין בהגעלה ג"פ. ולכן מסתבר לע"ד שיש להתירם בפרט לאחר שלא הורגל בהם להשתמש איפכא שיש עוד סברא להתיר אחר שיגעילם ג' פעמים. ידידו מוקירה.

משה פיינשטיין

פימן מד

בענין הגעלת כלי חלב שנתערבו בכלים חדשים

י"ב כסלו תש"ד.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר דוד קוליק שליט"א.

בדבר ב' כפות שהשתמשו בפסח בחלב ונתערבו בין כפות חדשות ורוצים עתה להשתמש בכל הכפות למאכלי בשר בכל השנה, שמסתפק כתר"ה אם יש גם בזה מנהג שהביא המג"א סי' תקי"ט שאין מגעילין מחלב לבשר. וסברת כתר"ה שלא מצוי במדינתנו שיטנה מכלי פסח לתשמיש כל השנה ואין שייך כ"כ אתי למיסרך ודאי אינה ברורה חדא דמאן מפיס. וגם כיון שכבר נהגו אולי אין לחלק בין המקומות כשהשוני הוא מצד העשירות כמו שאין לחלק בין עני לעשיר במקום אחד. ואף שמצונו חלוק בין יחיד המשונה מכל בני העיר למקום המשונה משאר מקומות כשיש טעם להשיגו דביחיד אמרינן אף בזה בטלה דעתו ובמקום לא אמרינן כה"ג בטלה דעתם כדאיתא בתוס' שבת דף צ"ב ד"ה ואת"ל בטעם החלוק בין ערביא לבית

מנשיא ובין ערביא לאנשי הוצל. מ"מ לענין שינוי דמצד עשירות לא מסתבר לחלק דגם במקום אפשר להשתנות. וגם כיון דמצד פסח רשאין להשתמש בכל השנה אין כאן שום היכר שהוא מפסח לחמץ שאינו מצוי כיון דאין ההגעלה בשביל זה אלא הוא להכשירו מחלב לבשר כמו בכל השנה שאין בזה שום שינוי. ולכן אין להתיר מצד טעם זה להגעיל כלי חלב לבשר או איפכא אף שהם כלי פסח. להשתמש בכל השנה.

אך בעובדא זו דרך ב' כפות הן של חלב והשאר הן חדשות שאם לא יגעיל יהיה מוכרח להשתמש בכל הכפות של חלב מסתבר דלא שייך אתי למיסרך מחמת שיטת דכיון דאין מתירין לו אלא ע"י תערובות לא יוכל להסתפק בכלי אחד. ואין לומר דניחוש דכשיראה שהתירו להגעיל בתערובות יגעיל גם שלא בתערובות כיון שמועילה הגעלה מחלב לבשר דא"כ גם כשנאסר כלי החלב באיסור ממש לא נתיר לו אחר הגעלה להשתמש לבשר דהא יראה עכ"פ שמועילה ההגעלה גם מחלב לבשר ויבא להגעיל גם כשלא נאסר וזה הא ודאי מותר ואף כשמגעיל מחמץ לפסח מותר גם לשנות מחלב לבשר כדנהגין כו"ע וכדהביא כתר"ה מעה"ש. אלא ודאי דלא חיישינן להכי דלא נהגו לתקן שלא תועיל הגעלה אלא שנהגו לאסור להגעיל כדי שלא יסמוך על הגעלה ויסתפק רק בכלי אחד ויבא למיטעי. ולכן אף כשנתיר לו כשנתערב בחדשות הא לא יוכל לסמוך ע"ז וממילא אין לאסור להגעיל כשנתערב.

ואם נתערבו ברוב חדשות הא ודאי בטלו ברוב כדאיתא בסי' ק"ב סעי' ג' ואף להסוברים דנחשב יש לו מתירין מצד דאפשר בהגעלה הוא רק אם נתיר בהגעלה אבל אם נאסור להגעיל הרי יהיה אין לו מתירין. ואף לתשובת אבן לב שהביא הש"ך שם סק"ח דלא בסיל קערה של חלב משום דהוי שלא במינו הרי אחר הגעלה לא יהיה שום טעם באמת ויהיה רק איסורא בעלמא דודאי יש לו ליבטל. ורק לשיטת הרי"ף פנה"נ שהביא הר"ן נדרים דף נ"ב בפת שאפאה עם הצלי שמחשיב מה כמצי למיכלה בהדי בשרא יש לו מתירין יש להחשיב יש לו מתירין הכלי חלב שנתערבו בחדשים אף אם נאסור להגעיל. בזה שיכול להשתמש בהן לחלב. אבל א"כ הא פסק הרמ"א בסי' ק"ח דלא כהרי"ף בזה עיי"ש בהג"א סק"ט. ולכן ברוב חדשים ודאי יש להתיר להגעיל. ואף במע"מ ואולי גם במעוט החדשים מסתבר שיש להתיר להגעיל כיון

שליכא בזה חשש דאתי לו גם להורות למעשה כי יש ובדבר ליסע על הב רק בעיר שליכא איסור תד בשביל ישראל. הנה אף איסור למי שלא יצטרך ל מ"מ ח"ו להתיר דבר כזה איסור מראית עין ודאי יש לא יניחום ליסע בלא חש ששילם ועבר על איסור ואף אם כל בני העיר לא דבר מפורסם למעשה חול' מסחר ועבודה ואיכא בזה גם ראייה קצת לאיסור מהא ובלבד שלא יתחף ופרש"י דמ ולהוליך למקום רחוק טפי עי כ"ש הבאטסע וטריינס שהולל שם הא אין הכוונה חוץ לתו התחום נמי אכרו משום עונ וגם בכלל אין להורות קולא הגלע"ד בענינים אלו ואין ע ידיה.

פימן מד

בענין פת ישראל

י"ב תשרי תשי"ב.

מע"כ ידידי מהר"ר בנימי היושב בבית מדרש עליון בסנ בדבר פת ישראל שאפאה בירד סי' קי"ב דיש שבאותו לא נהגו היתר בשום הוא חמזה דמ"ט לא יהיה שאפאה עכ"פ איסור בשולי שהוא פת של עכ"פ עדיפא ד דף ל"ה שמפורש שלענין בשו דגם בפת של עכ"פ איכא זה התנוד וחתוי דישאל הוא רק ביה אלא משום הכשול אבל ישראל אסור משום שנאסר לשיטתו עיי"ש משמע דבפת שו הכשול הביאו הבי' ברי"ס קי

'Abadi, Yitshak.

שו"ת

# אור יצחק

כולל

שאלות ותשובות וחקרי הלכות  
בעניני או"ח ויו"ד ומעט מעניני אהע"ז וחו"מ  
וענינים שונים

מאת

הצעיר יצחק עבאדי  
ראש כולל אהל תורה

ירושלים - ליקווד

תשס"ג

לא צריך להמתין כ"ד שעות בליבון

**שאלת:** אם בליבון קל צריך להמתין כ"ד שעות קודם הליבון.

**תשובה:** לא מחכמה שאלת זאת, דכל הטעם של המתנה הוא כדי שלא יהא בן יומו ויצטרך ששים במים לבטלו, ושמה יבא לידי טעות שלא יהיה שישים, לכן לכתחילה ממתנינים עד שיהא אינו בן יומו, שאז בטל אפי' ברוב משום דהוי נותן טעם לפגם. אולם בליבון ששורף האיסור הבלוע בו, מה שייך טעות בזה. ואם כבר ידעת לפי הנראה משאלתך שבליבון חמור לא צריך כ"ד שעות, א"כ מה הבדל בין ליבון קל לחמור בשניהם הטעם ששורף הבלוע בו.

ליבון בתנורים שלנו

**שאלת:** אם מניחים כלי בתנורים שלנו האם זה נקרא לבון קל או חמור.

**תשובה:** דבר זה נשאל ממני פעמים רבות ואני איני יודע מה יש להסתפק בזה, ובחזון הדבר בעצמך, הרי כל ענין הליבון הוא לשרוף מה שבלוע בו ולפעמים גם את הממשות. והנה קח לך אוכל כמו לחם או דבר אחר ותניחנו בתנור בארבע מאות או חמש מאות מעלות [מאתים או מאתים חמישים מעלות צלזיוס], ותניחנו שם למשך שעה בערך, לענ"ד בודאי האוכל יישרף. וא"כ הגע בעצמך אם כל האוכל שבעין נשרף, מה שבלוע בו שאפי' ממשות אין בו וכי לא יישרף. ויש להאריך בזה בראיות לסתום פי המפקקים, וכבר ניסינו זאת ואין להסתפק בדבר ואין לך ראייה גדולה מהמציאות.



סימן ה'

לבטל חלב בשישים ולשתותו אחר

בשר

שו"ע י"ד סי' צ"ט סעי' ו' בהגהה.

**כתב** הרמ"א וז"ל: כזית חלב שנפל למים ונתבטל בשישים, ואח"כ נפל מן המים לקדרה של בשר מותר, אע"פ שאין בבשר ס' כנגד החלב, שהרי נתבטל במים, וכל כיוצא בזה, ע"כ. ובש"ך שם ס"ק כ"ב כתב: דאפילו לכתחילה מותר ליתן המים לקדרה של בשר כיון דכבר נתבטל.

נתערבו כבר התפוחי אדמה עם בשר שאז מותר. ועיין י"ד סי' צ"ה סעי' א' וסעי' ב'.

מעוברת מצריכה לאכול חלבי

**שאלת:** באשה מעוברת האם חייבת לחכות שש שעות בין בשר לחלב.

**תשובה:** אם יש צורך בשבילה לאכול מאכלי חלב לפני שיעברו שש שעות, יש להקל לאחר שעה על ידי קינוח והדחה של הפה.

הזמן בין בשר לחלב

**שאלת:** האם אפשר להקל לחכות בין בשר וחלב פחות משש שעות.

**תשובה:** הנה קבלנו עלינו כאן בליקוד המנהג ששמענו ממורי ורבי זלה"ה לחכות לאחר אכילת בשר עד שתעבור רוב השעה השישית, ועיין במאירי במגן אבות [הענין התשיעי] שמתיר גם לאחר חמש שעות.

טימוס במיקרוגל לבשרי וחלבי

**שאלת:** האם מותר להשתמש במיקרוגל לבשר ואח"כ חלב. **תשובה:** מותר, ובכדי שלא יהיו כל מיני בעיות וספיקות, טוב לקבוע שתמיד אחד מין המינים יהיה מכוסה, וחול"מ.

מדיח כלים לבשרי וחלבי

**שאלת:** האם אפשר להשתמש במדיח כלים לכלי בשר וכלי חלב באופן שמחליף את הסלסלות לבשרי לבד ולחלבי לבד.

**תשובה:** אפשר להשתמש במדיח כלים לכלי בשר ואח"כ לכלי חלב לכתחילה באופן שנותן אותם בנפרד, דהיינו לא לשים כלים בשריים וחלביים ביחד. ואין צורך להחליף את הסלסלות. וכן מותר להשתמש בזה בפסח ללא שום הכשר מיוחד. ועיקר ההיתר משום נותן טעם לפגם (ואין זמני אתי עכשיו להאריך בזה).

הגעלת כלים מצופים בזכוכית

**שאלת:** 76 במי שטיגן באבקה שיש בה שומן מן החי של גויים, האם הכלים צריכים הכשר.

**תשובה:** הכלים צריכים הכשר, אולם כלי זכוכית לא צריכים, וכן הכלים המצופים בכעין זכוכית וקוראים אותם פה בלע"ז "טשיינה" אינם צריכים הגעלה כי אינם בולעים כלל.

